

A Comprehensive Study of the Reasons for the Repetition of Criminal Behavior among People Sentenced to Prison

Taha Ashayeri^I, Elham Abbasi^{II}, Tahereh Jahanparvar^{III},
Mohammad Nouri^{IV}

 <https://dx.doi.org/10.22084/csr.2024.28521.2249>

Received: 2023/11/11; Revised: 2024/03/03; Accepted: 2024/04/07

Type of Article: **Research**

Pp: 117-152

Abstract

Criminal behavior refers to an illegal, norm-breaking and deviant action, the perpetrator of which is sent to prison and sentenced to legal-criminal punishment. Even though prison is a place for correction, punishment and prevention of recidivism, some convicts tend to repeat their criminal behavior due to committing crimes, which requires a comprehensive study of the reasons for such a socio-cultural issue. Based on this, the main goal of the research is to study the comprehensive reasons for the repetition of criminal behavior among people sentenced to prison. meta-analysis research method, deliberate-non-probability sampling method; From the statistical population, 36 documents from the scientific sources of Nurmagz, Mag Iran, Iran Doc, and the scientific database of Jihad University, 26 scientific documents as a sample size of 25 in the period from 1388 to 1403 based on the inclusion and exclusion criteria were selected and analyzed through Cohen's d test and Fisher's f test. were placed The results show that social factors (differential cohabitation, broken family, environmental criminal opportunities, social support, social cohesion, social control); cultural factors (religiosity, risky lifestyle, cultural poverty, belonging to a subcultural society); Economic factors (feeling of relative deprivation, poverty, feeling of injustice, unemployment) and psychological factors (negative social label, deviant identity, family emotional crisis, sense of abnormality and low self-esteem) are effective in repeating the criminal behavior of people sentenced to prison and returning them to the prison environment. have been.

Keywords: Social Capital, Social Surveillance, Shame, Criminal Opportunity, Relative Deprivation, Religious Affiliation.

I. Assistant Professor, Department of History and Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran (Corresponding Author). **Email:** tashayeri@uma.ac.ir

II. Assistant Professor, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Payame noor, Tehan, Iran.

III. PhD student in Cultural Sociology, Department of Social Sciences, Faculty of Social Sciences, Communication and Media, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

IV. PhD Student in Political Sociology, Department of Social Sciences, Faculty of Social Sciences, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran.

Citations: Ashayeri, T., Abbasi, E., Jahanparvar, T. & Noori, M., (2025). "A Comprehensive Study of the Reasons for the Repetition of Criminal Behavior among People Sentenced to Prison". *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*, 13(25): 117-152. <https://dx.doi.org/10.22084/csr.2024.28521.2249>

Homepage of this Article: https://csr.basu.ac.ir/article_5697.html?lang=en

1. Introduction

Prison is a place of gathering, keeping and protecting criminals who, according to Iran's Islamic Penal Code; Convicted by the court (judicial institution) and must endure and spend a period of time according to the type of crime and its severity, and spend a certain period of time under the control of prison staff. The empirical background studies in the period of 1383 to 1403 show that, in general, the prison and the social control of criminals in prison require new and sustainable preventive measures, and they commit criminal behaviors again after being released from prison and return to prison. Based on this, the main goal of the research is to study the comprehensive reasons for the repetition of criminal behavior among people sentenced to prison.

2. Materials and Methods

Present research method; Quantitative and its method of analysis is quantitative meta-analysis and systematic review of studies. CMA2 software used and statistical tests to explain the relationship between independent and dependent variables; d is Cohen's and f is Fisher's.

3. Data

- a. Significant social factors on the repetition of criminal behavior
  - Differential cohabitation has a significant effect on the tendency to repeat crime among prisoners and the value of this effect is 0.362.
  - Social cohesion has a significant effect on the tendency to repeat crimes among prisoners and the value of this effect is equal to 0.213.
  - Social control has a significant effect on the tendency to repeat crime among prisoners and the value of this effect is equal to 0.146.
- B. Significant cultural factors on the repetition of criminal behavior
  - Religiosity has a significant effect on the tendency to repeat crimes among prisoners and the value of this effect is equal to 0.154.
  - The high-risk lifestyle has a significant effect on the tendency to repeat crimes among prisoners, and the value of this effect is 0.166.
- C. Significant economic factors on the repetition of criminal behavior
  - The feeling of relative deprivation has a significant effect on the tendency

to repeat crimes among prisoners and the value of this effect is equal to 0.561.

- Poverty has a significant effect on the tendency to repeat crimes among prisoners and the value of this effect is equal to 0.366.

- The feeling of injustice has a significant effect on the tendency to repeat crimes among prisoners and the value of this effect is equal to 0.371.

- Unemployment has a significant effect on the tendency to repeat crimes among prisoners and the value of this effect is equal to 0.190.

D. Significant psychological factors on the repetition of criminal behavior

- The negative social label has a significant effect on the tendency to repeat crimes among prisoners and the value of this effect is equal to 0.155.

- Deviant identity has a significant effect on the tendency to repeat crimes among prisoners and the value of this effect is equal to 0.137.

4. Discussion

Prison is the last station in the society for the care and reformation of criminals, criminals and those who violate the laws and social norms. Prison is an event and a bitter social problem of human society, and imprisonment is built as a punishment for the criminal, to learn a lesson, heal the victims, create collective security and prevent criminal behavior.

5. Conclusion

Social support; It is a very strong and predictive variable in criminal behavior and with its decrease among prisoners due to the feeling of loneliness, isolation and reduction of intimate circles; The conditions of returning to prison have increased and this variable has explained 17% of the changes in the dependent variable.

- Social control means social supervision of people released in prison and by reducing the mechanism and conditions of supervision over prisoners and their release; There are also more grounds for repeating criminal behavior. This change has predicted 14% of changes in the dependent variable.

- Belonging to the subcultural society in the sense of the interest and interaction of the imprisoned person with groups of the same religion is a negative reference model that after leaving the prison environment; He visited

them again to continue the relationship and social interaction with them, and as a result of this repetition of the interaction; The tendency to repeat criminal behavior also increases. This variable has explained 33% of the changes in the repetition of criminal behavior.

D. Significant psychological factors on the repetition of criminal behavior

- The negative social label towards the prisoners of committing a crime and repeating it, as a social act, will be normal and free of shame. This variable has been able to predict 15% of the changes in the repetition of criminal behavior.

- Deviant identity causes acceptance of deviant identity, and as a result, the prisoner accepts himself as a criminal and deviant person, and as a result, the tendency to repeat criminal behavior will increase. This variable has predicted 13% of the changes in the repetition of criminal behavior.

Acknowledgments

Finally, thanks and appreciation are given to the respected members of the quarterly and the anonymous reviewers of the magazine who helped to improve the quality of the article.

Conflict of Interest

All the authors had an equal and equal share in this article from its compilation to its final analysis.

Observation Contribution

There is no conflict of interest and they have not received financial support from any institutions, organizations or centers.

مطالعه دلایل جامع تکرار رفتار مجرمانه در بین افراد محکوم به زندان

طاها عشایری^{Id^I}، الهام عباسی^{Id^{II}}، طاهره جهان‌پرور^{Id^{III}}، محمد نوری^{Id^{IV}}

شناسه دیجیتال (DOI): <https://dx.doi.org/10.22084/csr.2024.28521.2249>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۲۰، تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۲/۱۳، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۱۹

نوع مقاله: پژوهشی

صص: ۱۵۲-۱۱۷

چکیده

زندان، محلی برای اصلاح، تنبیه و پیشگیری از تکرار جرم مجدد است، اما برخی از محکومان ناشی از ارتکاب جرائم، دوباره به تکرار رفتار مجرمانه خود تحت شرایط مختلفی تمایل پیدا می‌کنند که نیازمند مطالعه جامع است؛ بر این اساس، هدف اصلی پژوهش مطالعه دلایل جامع تکرار رفتار مجرمانه در بین افراد محکوم به زندان است. روش تحقیق از نوع فراتحلیل، روش نمونه‌گیری عمدی-غیراحتمالی؛ از جامعه آماری ۳۶ سند از منابع علمی نورمگز، مگ‌ایران، ایران‌داک و پایگاه علمی جهاد دانشگاهی، ۲۵ سند علمی به‌عنوان حجم نمونه ۲۶ در فاصله زمانی ۱۳۸۸ الی ۱۴۰۳ ه.ش. با تکیه بر ملاک ورود و خروج گزینش شده و از طریق آزمون d «کوهن» و f «فیشر» مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج نشان می‌دهد که عوامل اجتماعی (هم‌نشینی افتراقی، خانواده‌ازهم‌گسیخته، فرصت‌های مجرمانه محیطی، حمایت اجتماعی، انسجام اجتماعی و کنترل اجتماعی)؛ عوامل فرهنگی (دین‌داری، سبک زندگی پرخطر، فقر فرهنگی، تعلق به جامعه خرده‌فرهنگی)؛ عوامل اقتصادی (احساس محرومیت نسبی، فقر، احساس بی‌عدالتی، بیکاری) و عوامل روانی (برچسب اجتماعی منفی، هویت انحرافی، بحران عاطفی خانواده، احساس بی‌هنجاری و عزت‌نفس پایین) در تکرار رفتار مجرمانه افراد محکوم به زندان و بازگشت دوباره آن‌ها به محیط زندان مؤثر بوده است.

کلیدواژگان: سرمایه اجتماعی، نظارت اجتماعی، داغ‌نگ، فرصت مجرمانه، محرومیت نسبی، تعلق دینی.

I. استادیار گروه تاریخ و جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران (نویسنده مسئول).

Email: t.ashayeri@uma.ac.ir

II. استادیار گروه علوم اجتماعی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران.

III. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، ارتباطات و رسانه، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

IV. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی سیاسی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران.

ارجاع به مقاله: عشایری، طاها؛ عباسی، الهام؛ جهان‌پرور، طاهره؛ و نوری، محمد، (۱۴۰۳). «مطالعه دلایل جامع تکرار رفتار مجرمانه در بین افراد محکوم به زندان». پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۱۲(۲۵): ۱۱۷-۱۵۲. <https://dx.doi.org/10.22084/csr.2024.28521.2249>

صفحه اصلی مقاله در سامانه نشریه: https://csr.basu.ac.ir/article_5697.html

۱. مقدمه

تکرار جرم عبارتست از بازگشت مجدد به رفتار مجرمانه و اغلب با پذیرش جرم جدید توسط یک زندانی درحالی‌که هنوز در زندان است، ارزیابی می‌شود (منساح و آکوکو، ۲۰۲۳). رفتار انحرافی، تهدیدی برای جامعه انسانی محسوب شده و به صورت قانونی در هر دوره زمانی محکوم شده است (آقابخشی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۶۰). رفتارهای انحرافی با گذر زمان، توسعه جمعیت و تحولات فناوری، پیچیده‌تر و متنوع‌تر شده است (ابراهیمی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲). با وجود این‌که تخطی از هنجارها و قانون، با مجازاتی همراه است و اما در گذار جهان از سنتی به مدرن (گذار از نظام عصبیتی و خشن به تقسیم‌کار اجتماعی مدرن و اجتماع محور)، از اهمیت مجازات تنبیهی کاسته شده و الگوهای ترمیمی (اصلاح محور)، جایگزین آن شده است. مجازات ابتدایی عکس‌العملی متکی بر روح انتقام جویی، و مجازات نوع دوم، عکس‌العملی متکی بر اصلاح رفتار مجرمانه بود (گودرزی، ۱۳۸۲). مطابق اندیشه دورکیم، امروز اعمال برخورد با مجرمان اجتماعی، بازداشتگاه و زندان به یک قانون آموزشی-پیشگیری تغییر یافته است (آشوری، ۱۳۹۰: ۴۵)؛ در این باره، اندیشه کلاسیک، از قدیمی‌ترین آموزه‌ها در طول تاریخ مکتب کیفری مبتنی بر الگوی هراس در مجرم بود و فقدان کارایی این نظام حقوقی در حفظ سلامت اجتماعی و پیشگیری از بزهکاری از طریق مجازات تنبیهی و خشن، منجر به طرح نظریه دفاع اجتماعی در راستای نوین شد و این مکتب بر بازسازی مجدد مجرم و پیوند وی به جامعه پای بند بود. درنهایت با شکست این نظریه در کاهش بازگشت مجدد به زندان و مجرمان، الگوی عدالت ترمیمی، عدالت تخمینی یا سنجش و عدالت استحقاقی وارد عرصه کیفری گردید (رایجیان اصلی و میرمجیدی، ۱۳۹۰: ۳۶). یکی از اهداف مجازات، اصلاح مجرم به نحوی است که مجدداً مرتکب جرم نشود (مردانی، ۱۳۹۴؛ طباطبایی‌راد، ۱۳۹۱: ۴۲). انجام جرم و تکرار و تداوم آن از نشانه‌های بی‌سازمانی اجتماعی و آفت سرمایه اجتماعی در جامعه است. در وقوع این مسئله، عاملیت و ساختاری هرکدام سهم و نقش خاص خود را دارند. در پاسخ به تداوم رفتارهای مجرمانه و نقض مکرر قوانین، زندان محلی برای تنبیه افراد طراحی شده است. زندان، ایستگاه نهایی برای توقف کنش‌های مجرمانه افرادی است که در صورت وجود فرصت اجتماعی، رفتارهای خطرناکی را درباره هم‌نوعان خود انجام می‌دهند (ناصری و همکاران، ۱۳۹۷: ۵۱). در این میان، برخی از افراد بسته به شرایط اجتماعی، روانی، فرهنگی و اقتصادی، بعد از سپری کردن دوران مجازات قانونی خود، ممکن است مجدد مرتکب رفتارهای انحرافی شده و راهی زندان شوند. افراد زندانی که بازگشت مجدد را تجربه می‌کنند، معمولاً دارای سابقه اجتماعی مجرمانه بوده و به دلیل طرد از نهاد خانواده و جامعه، مجدد راهی زندان می‌شوند (یعقوبی و علمی، ۱۳۹۶: ۸). محیط زندان با وجود تمامی امکانات

رفاهی مدرن، چندان فضای محیطی خوشایندی تلقی نمی‌شود؛ همین محیط نامساعد و عدم پذیرش اجتماعی در بیرون از زندان، بسترهای ارتکاب جرم مجدد را رقم می‌زند (حاتمی‌خواجه، ۱۳۸۶: ۹۵). مطالعه ریشه‌های بازگشت مجدد به زندان در اثر ارتکاب جرائم اجتماعی، امری ضروری است تا با کاهش جمعیت آن، اقدامات اصلاحی درباره محیط زندان و زندانیان صورت گیرد (شمس، ۱۳۸۲: ۱۳۱). دو-سوم زندانیان امکان دارد در طی سه سال اول آزادی از زندان، دوباره مرتکب جرم شوند (آقابخشی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۵۹). پیشگیری از وقوع جرم، مستلزم اتخاذ تدابیری است که به دنبال کاهش خطر وقوع جرائم و اثرات زیان بار احتمالی آن‌ها بر افراد و جامعه است. سه عنصر اصلی سیستم قضایی در ایران شامل: دادگاه، پلیس و اصلاحات، در ارتباط زندانیان مطرح بوده و تغییرات جامعه از ساخت سنتی به مدرن باعث شده است که سازمان زندان‌ها و نهادهای قضایی در اهداف، برنامه و سیاست‌گذاری؛ اصلاحاتی را با رویکرد پیشگیرانه، اخلاق‌مدار-انسانی و ترمیمی در پیش بگیرند تا زندانیان بعد از آزادی و سپری کردن دوران محکومیت قضایی، به ارتکاب مجدد جرم تمایل پیدا نکنند. مطالعات تجربی پیشینه، در بازه زمانی ۱۳۸۳ الی ۱۴۰۳ ه.ش. نشان می‌دهد که به‌طورکلی زندان و کنترل اجتماعی مجرمان در زندان نیازمند اقدامات نوین پیشگیری پایداری بوده و آن‌ها بعد از آزادی از زندان، مجدد ارتکاب رفتارهای مجرمانه شده و به زندان بازمی‌گردند؛ بر این اساس هدف اصلی پژوهش عبارت است از:

الف) هدف اصلی: مطالعه دلایل جامع تکرار رفتار مجرمانه در بین افراد محکوم به زندان.

ب) هدف فرعی: مطالعه دلایل اجتماعی تکرار رفتار مجرمانه در بین افراد محکوم به زندان؛ مطالعه دلایل اقتصادی تکرار رفتار مجرمانه در بین افراد محکوم به زندان؛ مطالعه دلایل فرهنگی تکرار رفتار مجرمانه در بین افراد محکوم به زندان؛ مطالعه دلایل روانی تکرار رفتار مجرمانه در بین افراد محکوم به زندان.

۲. پیشینه پژوهش

الف) خارجی

«کتلدی» و «کتلدی»^۱ (۲۰۲۴)، در پژوهشی «زندان و عشق: نقش محبت و اقدامات بازپروری در کاهش تکرار جرم و فراتر از آن در بین زندانیان» با استفاده از ۱۰ زندان ایتالیایی ۲۵۰۰ نفر به شیوه پرسشنامه جمع‌آوری شده است؛ نتایج کلی نشان می‌دهد که چگونه پیوندهای خانوادگی، برنامه‌های آموزشی و فرصت‌های شغلی به رفاه و بازسازی عاطفی اجتماعی زندانیان کمک کرده و از تکرار جرم در بین آن‌ها جلوگیری می‌کند. روابط خانوادگی پایدار، خانواده منسجم و بار سرمایه اجتماعی غنی، احترام و

عاطفه، محبت و دریافت حمایت و پشتیبانی، تعاملات مثبت با الگوی مرجع و تجربیات کاری، اوقات فراغت سالم و مفرح، مشغولیت اجتماعی و احساس هویت و معنا، مانع مهمی برای بازگشت به زندان تلقی می‌شود.

«نام» و همکاران^۲ (۲۰۲۳)، در پژوهشی با عنوان «چرا قانون را زیر پا گذاشته و خطا می‌کنیم: بررسی رابطه عوامل اجتماعی تکرار جرم در میان زندانیان منتخب در یک مرکز نگه‌داری» با استفاده از تکنیک‌های هدفمند و گلوله‌برفی با ۳۸ زندانی دارای تکرار رفتار مجرمانه، نقش عوامل اجتماعی در این مسئله را کاوی نموده است. دو متغیر مهم فرد و ساختار نقش تعیین‌کننده‌ای دارند؛ به طوری که زیستن در طبقه پایین، فقر، طرد اجتماعی-فرهنگی، نابرابری، تبعیض و آنگ اجتماعی و بیکاری، پیش‌بینی‌کننده اصلی تکرار رفتار مجرمانه هستند. انجام مصاحبه‌های شفاهی عمیق با مجرمان، تبعیض و بی‌عدالتی، فاصله طبقاتی و مسائل اقتصادی را در کنار شاخص‌های اجتماعی بسیار مهم ارزیابی کرده است.

«گینکن» و «پالمن»^۳ (۲۰۲۳)، در پژوهشی با عنوان «آیا رابطه‌ای بین شرایط زندان و تکرار جرم وجود دارد؟» به این نتیجه رسید که میزان تکرار جرم پس از آزادی از زندان در سراسر جهان بالا بوده و زندان و حبس برای کاهش خطر ارتکاب مجدد جرم؛ کارایی لازم را نداشته است. این پژوهش با نظرسنجی از ۲۳۶۶ نفر زندانی هلندی، به این نتیجه رسید که شرایط زندان، تعداد زندانیان، فضای محیطی و فشارهای ناشی از زیستن در بین زندانیان از یک طرف (عامل محیطی)؛ سابقه جنایی، سابقه تکرار رفتارهای پرخطر (عوامل فردی-جمعیتی) و سبک زندگی مجرمانه، باورها و اعتقادات اخلاقی، هویت منحرفانه (عوامل فرهنگی) فرآیند تکرار رفتار مجرمانه را افزایش داده است.

«منساح» و «آکوکو»^۴ (۲۰۲۳)، در پژوهشی با عنوان «شناسایی دلایل تکرار رفتار مجرمانه در غنا: تحلیلی بر زندانیان نساوام از طریق مطالعه موردی» به روش پژوهش کیفی با ۲۰ شرکت‌کننده (روش نمونه‌گیری هدفمند)، شامل ۱۰ زندانی که قبلاً دو دوره دیگر را در زندان گذرانده بودند، ۵ افسر زندان و ۵ نفر از اعضای جامعه محلی به تحلیل و بررسی دلایل بازگشت مجدد به زندان پرداختند. بر این اساس به دلیل شرایط شدید زندان، نسبت نابرابر زندانی به افسر و توان بخشی ناکافی، روابط زندانی با افسر بیش از تعاملات زندانی و افسر تقویت می‌شود که منجر به ارتباط نابرابر می‌شود. باورهای متعارف در مورد هدف زندان و عدم وجود برنامه‌های ورود مجدد به جامعه، نظراتی را در مورد زندان‌ها و محکومان شکل داده که منجر به آنگ و تبعیض افراد زندانی سابق در جامعه شده است، در نهایت بسترهای این رفتار تابعی از شرایط نامناسب زندگی، نبود کسب‌وکار غنی، محرومیت نسبی، از دست رفتن سرمایه اجتماعی و پایداری بحران بین فرد و نهاد خانواده است.

«سانچز» و همکاران^۵ (۲۰۲۰)، پژوهشی با عنوان «درب گردان زندان: عوامل مرتبط با حبس‌های مکرر در اسپانیا» را انجام داده است؛ هدف از پژوهش یادشده، بررسی ارتباط متغیرهای اختلالات روانی، مصرف مواد، جنایی و درمانی با حبس مجدد بود. نمونه‌ای متشکل از ۲۴۸۴ مرد از هشت زندان در اسپانیا شرکت کردند. طبق نتایج: ۵۰٪ از زندانیان، تجربه بار دوم و یا بیشتر رفتار مجرمانه را داشتند، مهم‌ترین دلایل این بازگشت شامل بیکاری بلندمدت، سرقت مجدد، قانون‌گریزی، مصرف مواد مخدر، اختلال روانی، عزت‌نفس کم و درنهایت طرد اجتماعی بوده است.

«یافور»^۶ (۲۰۲۱)، در مطالعه‌ای با عنوان «تکرار جرم: بررسی این‌که چرا زندانیان غنا دوباره جرم و قانون‌شکنی می‌کنند»، با استفاده از ۱۱ نفر به روش کیفی-مصاحبه، نشان دادند که زندانیان به دلیل کمبودهای ساختاری (ازدحام بیش از حد درک شده و توان بخشی ناکافی در زندان)، عوامل موقعیتی (خانواده متضاد، درک ضعیف پیوندهای خانوادگی در طول و بعد از زندان) و عوامل شخصی (درک احساس تنبلی و عدم تمایل به تغییر از سوی برخی از زندانیان) دلایل اصلی این رفتار محسوب می‌شوند؛ درنهایت با افزایش حمایت اجتماعی (حضور عاطفی خانواده، دوستان و نهادهای دولتی) و تأمین نیازهای مالی و عدم ترس از ناکامی مالی به ارتقای عزت‌نفس زندانیان منجر شده و با افزایش عزت‌نفس و اعتماد درونی، میزان خودکنترلی فرد در برابر وسوسه مجرمانه افزایش می‌یابد.

«یوخنکو» و همکاران^۷ (۲۰۲۰)، در پژوهشی با عنوان «عوامل خطر برای تکرار جرم در افراد دریافت‌کننده احکام اجتماعی: مطالعه سیستماتیک» از هفت پایگاه علمی در ۱۴ نمونه از پنج کشور در سطح جهان به این جمع‌بندی رسیدند که سوءمصرف مواد مخدر، اعتیاد و روان‌گردان‌ها، رابطه با هم‌سالان ضد اجتماعی، الگوی مرجع منفی و خطرزا، مسائل و مشکلات شغلی، درآمد کم و فشارهای مالی خانواده، نبود خدمات سلامت روان (بهداشتی-درمانی) و فقدان جذب زندانیان در ساختار جامعه، بسترهای گرایش مجدد به انجام جرم را افزایش داده است.

ب) داخلی

رفتار مجرمانه و تکرار آن از سوی افراد زندانی، توسط پژوهشگران و اساتید دانشگاهی و غیردانشگاهی به‌کرات مورد پژوهش بوده است؛ نتایج پژوهش‌های «بشرپور» و همکاران (۱۳۹۸)، «رائی» (۱۳۹۷)، «ناصری» و همکاران (۱۳۹۷)، «حمیده‌پور» و «بایزیدی» (۱۳۹۶)، «علمی» و «یعقوبی» (۱۳۹۶)، «گل‌افشانی» و همکاران (۱۳۹۶)، «محمدی مهویزانی» (۱۳۹۵)، «وروایی» و «وروایی» (۱۳۹۵)، «پرنده‌خ» (۱۳۹۵)، «مردانی»

(۱۳۹۴)، «افراسیابی» و «خرم‌پور» (۱۳۹۳)، «بابایی» و «بلالی» (۱۳۹۳)، «احمدی» (۱۳۹۲)، «خزایی» و همکاران (۱۳۹۱)، «بوستانی» (۱۳۹۱)، «عرفانی» و همکاران (۱۳۹۰)، «کفاشی» و «اسلامی» (۱۳۸۸)، «سعادت‌ی» (۱۴۰۳)، «انصاری» (۱۴۰۲)، «رستم‌انی» (۱۴۰۲)، «صابری» و همکاران (۱۴۰۲)، «کاوایی» (۱۴۰۲)، «رضایی» (۱۴۰۱) و «رضایی‌مهر» (۱۴۰۰)، به‌طور کلی نشان می‌دهد که عوامل اجتماعی (هم‌نشینی افتراقی، خانواده از هم‌گسیخته، فرصت‌های مجرمانه محیطی، حمایت اجتماعی، انسجام اجتماعی، کنترل اجتماعی)، عوامل فرهنگی (دین‌داری، سبک زندگی پرخطر، فقر فرهنگی، تعلق به جامعه خرده‌فرهنگی)، عوامل اقتصادی (احساس محرومیت نسبی، فقر، احساس بی‌عدالتی، بیکاری)، عوامل روانی (برچسب اجتماعی منفی، هویت انحرافی، بحران عاطفی خانواده، احساس بی‌هنجاری، عزت‌نفس پایین) در تکرار رفتار مجرمانه زندانیان مؤثر بوده است؛ درنهایت به‌طور خلاصه به آثار علمی صورت‌گرفته در بازه زمانی ۱۳۸۸ الی ۱۴۰۳ ه.ش. اشاره شده است (جدول ۱).

جدول ۱: پیشینه تجربی پژوهش (نگارندگان، ۱۴۰۳).

Table 1: Empirical background of the research (Authors, 2024).

رشته	حجم	نوع سند	شیوه نمونه‌گیری	استان	روش	گروه مورد بررسی	قومیت	نویسنده
حقوق		پایان‌نامه ارشد	هدفمند	خراسان رضوی	کمی + پرسشنامه	زندانیان زن	فارس	سعادت‌ی (۱۴۰۳)
حقوق	۲۳۶	مقاله پژوهشی	تصادفی طبقه‌ای	استان تهران	کمی + پرسشنامه	زندانیان مرد	فارس	برزگر (۱۴۰۲)
حقوق	۳۲۸	پایان‌نامه ارشد	تمام‌شمار	قزوین	کمی + پرسشنامه	زندانیان مرد	آذری	انصاری (۱۴۰۲)
حقوق		پایان‌نامه ارشد	هدفمند	گلستان	کمی + پرسشنامه	زندانیان	ترکمن	رستم‌انی (۱۴۰۲)
حقوق	۲۵۶	مقاله پژوهشی	تصادفی	تهران	کمی + پرسشنامه	زندانیان مرد	فارس	صابری و همکاران (۱۴۰۲)
حقوق		پایان‌نامه ارشد	هدفمند	ایران	کمی + پرسشنامه	زندانیان	فارس	کاوایی (۱۴۰۲)
حقوق		پایان‌نامه ارشد	تمام‌شمار	همدان	کمی + پرسشنامه	زندانیان	فارس	رضایی (۱۴۰۱)
حقوق	۵۸	پایان‌نامه ارشد	هدفمند	مرکزی	کمی + پرسشنامه	زندانیان مرد و مددکاران	فارس	رضایی‌مهر (۱۴۰۰)
علوم حقوق	۸۱۵	مقاله پژوهشی	تمام شمار	سیستان و بلوچستان	کمی + پرسشنامه	مجرمان زندانی	بلوچ	مهدی‌پور و همکاران (۱۴۰۰)
علوم روان‌شناسی	۴۲	مقاله پژوهشی	هدفمند	اردبیل	کمی + پرسشنامه	مجرمان زن زندانی	آذری	بشروپور و همکاران (۱۳۹۸)
حقوق	۱۵۴	مقاله پژوهشی	هدفمند	اردبیل	کمی + پرسشنامه	مجرمان زندانی	آذری	رائی (۱۳۹۷)
علوم اجتماعی	۳۱۲	مقاله پژوهشی	تصادفی	خراسان جنوبی	کمی + پرسشنامه	مجرمان زن زندانی	فارس	ناصری و همکاران (۱۳۹۷)
علوم اقتصاد	۱۵۰	مقاله پژوهشی	هدفمند	خراسان شمالی	کمی + پرسشنامه	مجرمان زندانی	فارس	حمیده‌پور و بایزندی (۱۳۹۶)

علوم اجتماعی	۱۲۰	مقاله پژوهشی	تصادفی ساده	آذربایجان شرقی	کمی + پرسشنامه	مجرمان زندانی	آذری	علمی و یعقوبی (۱۳۹۶)
علوم انتظامی	۳۲۲	مقاله پژوهشی	تصادفی	تهران	کمی + پرسشنامه	مجرمان زندانی	فارس	گل افشانی و همکاران (۱۳۹۶)
حقوق	۱۰۰	مقاله پژوهشی	تصادفی	گیلان	کمی + پرسشنامه	مجرمان زن زندانی	فارس	محمدی‌مهویزانی (۱۳۹۵)
حقوق	۴۲	مقاله پژوهشی	هدفمند	کرمانشاه	کمی + پرسشنامه	مجرمان زندانی	کرد	وروایی و وروایی (۱۳۹۵)
حقوق	۱۵۰	مقاله پژوهشی	در دسترس	کرمانشاه	کمی + پرسشنامه	مجرمان زندانی	کرد	وروایی و پرندها (۱۳۹۵)
حقوقی	۳۸۴	پایان‌نامه ارشد	تمام شمار	همدان	کمی + پرسشنامه	مجرمان زندانی	فارس	مردانی (۱۳۹۴)
علوم اجتماعی	۳۸۴	مقاله پژوهشی	تصادفی	یزد	کمی + پرسشنامه	مجرمان زندانی	فارس	افراسیابی و خرمپور (۱۳۹۳)
علوم اجتماعی	۳۱۰	مقاله پژوهشی	طبقه‌ای	ایلام	کمی + پرسشنامه	مجرمان زندانی	کرد	بابایی و بلالی (۱۳۹۳)
علوم اجتماعی	۱۵۰	پایان‌نامه ارشد	تمام شمار	کردستان	کمی + پرسشنامه	مجرمان زندانی	کرد	احمدی (۱۳۹۲)
علوم پزشکی	۹۳	مقاله پژوهشی	تصادفی	همدان	کمی + پرسشنامه	مجرمان زندانی	لر	خزایی و همکاران (۱۳۹۱)
علوم اجتماعی	۳۸۴	پایان‌نامه ارشد	تصادفی	کهنگیلویه و بویراحمد	کمی + پرسشنامه	مجرمان زندانی	لر	یوستانی (۱۳۹۱)
حقوق	۷۰	مقاله پژوهشی	تصادفی ساده	اردبیل	کمی + پرسشنامه	مجرمان زندانی	آذری	عرفانی و همکاران (۱۳۹۰)
علوم اجتماعی	۲۰۰	مقاله پژوهشی	تصادفی طبقه‌ای	خراسان شمالی	کمی + پرسشنامه	مجرمان زندانی	ترکمن	کفاشی و اسلامی (۱۳۸۸)

۱-۲. نوآوری پژوهش

جرم و تکرار آن در بین افراد، از جمله زندانیان، مسئله بسیار مهم در ایران است. این امر ضمن بالا بردن هزینه‌های سازمانی و اداری، منجر به شیوع جرم و کاهش احساس ناامنی می‌شود. در بازه زمانی ۱۳۸۸ الی ۱۴۰۳ ه.ش. نزدیک به ۲۶ پیمایش با ابزار پرسشنامه در سطح کشور، اجرا شده است. با توجه به انباشت مطالعات و فقدان مرور سیستماتیک از نوع فراتحلیل کمی در این زمینه، پژوهش حاضر بر آن شد تا ضمن جمع‌بندی مطالعات حوزه تکرار رفتار مجرمانه در بین زندانیان، عوامل کلی مؤثر بر آن را با نرم‌افزار Cma2 مورد کاوی قرار داده و به نتایج آن انسجام تجربی ببخشد.

۳. چارچوب نظری

۳-۱. مفاهیم اساسی

«زندان»: زندان، محل تجمع، نگه‌داری و حفاظت از مجرمانی است که مطابق قانون مجازات اسلامی ایران، به وسیله دادگاه (نهاد قضایی) محکوم شده و مدتی را برحسب

نوع جرم و شدت آن بایستی تحمل و سپری نموده و مدت معینی تحت‌کنترل کارکنان زندان سپری می‌نمایند.

«**جرم**»: جرم، نوعی انحراف از هنجارهای اجتماعی است که آثار منفی اقتصادی و اجتماعی به دنبال دارد (یعقوبی و علمی، ۱۳۹۶). جرم، عملی است که احساسات قوی و مشخص وجدان جمعی (گروهی) را جریحه دار می‌سازد (دورکیم، ۱۴۰۰). جرم، عملی مجرمانه که افرادی بالای سن قانونی (۱۸ به بالا) آن را مرتکب شده و به نوعی نقض‌کننده قانون مدنی بوده و مجازات آن در قانون مجازات اسلامی تعیین شده است (محمدی مهویزانی، ۱۳۹۵).

«**رفتار مجرمانه**»: رفتار مجرمانه، به کنشی ضد قانونی، هنجارشکنانه و انحرافی اطلاق می‌شود که مرتکب آن راهی زندان شده و محکوم به مجازات قانونی- جزایی می‌شود. «**بازگشت به زندان**»: بازگشت به زندان، شامل حال افرادی هست که با حضور طولانی در زندان ارتباط اجتماعی او کاملاً قطع شده و نسبت به تحولات دنیای بیرون ناآشنا می‌ماند و در عوض با محیط دوستان و تحولات درون زندان آشنا شده و به شدت وابسته هنجارهای زندان می‌شود (یعقوبی و علمی، ۱۳۹۶). بازگشت زندانی، گام و مرحله دوم ورود فرد به جامعه زندانیان است؛ فرد در حالت اول که در زندان بسر می‌برد، بعد از سپری کردن دوره محکومت که از زندان آزاد می‌شود، با ارتکاب جرم و نقص قوانین، مجدد از سوی نظام قضایی، محکومیت مجرمانه می‌خورد و به زندان بازمی‌گردد.

«**تکرار جرم**»: تکرار جرم عبارت از بازگشت یک فرد به ارتکاب رفتار جنایی است (مالتز، ۱۹۸۴: ۲۶). برای معادل و مفهوم تکرار جرم در بین زندانیان از سه شاخص: (۱) توقیف مجدد، (۲) محکومیت مجدد و (۳) حبس مجدد استفاده شده است (وروایی و پرنداخ، ۱۳۹۵: ۱۵). منظور از تکرار جرم آن است که مرتکب پس از محکومیت قطعی نسبت به رفتار مجرمانه دوباره مرتکب جرم دارای مجازات تعزیری از درجه یک تا شش شود (راثی، ۱۳۹۷: ۸۴)؛ بر این اساس:

- محکوم به مجازات حبس شده درحالی‌که پیش از آن نیز سابقه یک بار یا بیشتر تحمل چنان مجازاتی را داشته است.

- سابقه محکومیت به یک جنایت یا بیشتر و اکنون نیز به خاطر ارتکاب جرم جنایت محکوم شده است.

- مرتکب جرم خاص یا یکی از جرائم خاص شده، درحالی‌که قبلاً محکومیت به ارتکاب یکی از این جرائم یا جرم مشابه را داشته است.

- پس از محکومیت به ارتکاب یک جرم جنحه‌ای، مرتکب جرم جنحه‌ای دیگری شده است (غلامی، ۱۳۸۷: ۵۰).

انواع تکرار جرائمی زندانیان شامل: مواد مخدر و روان‌گردان‌ها، سرقت، جرائم منافی عفت و غیراخلاقی، جرائم علیه اشخاص، جعل و تزویر، اختلال در نظم اقتصادی، اختلال در اموال و مالکیت، علیه دین و مقدسات، تخریب و تحریق اموال، ضدیت با حقوق و تکالیف خانوادگی، اقدام علیه امنیت کشور، جرائم نظامی و انتظامی، محکومیت حقوقی و جرایم مالی هستند (مهدی‌پور و همکاران، ۱۴۰۰: ۸۱).

۲-۳. نظریه مجازات امیل دورکیم

جرائم و مجازات در طول تاریخ بشری با فرهنگ آداب و رسوم و باورها و اعتقادات هر جامعه‌ای همراه بوده و درحقیقت این آداب رسوم و باورها و اعتقادات دینی و هنجارهای اجتماعی هر جامعه‌ای بوده که شدت و ضعف تنبیه و مجازات را تعیین می‌کرده و در هر تمدن و فرهنگی نیز جرائم تخطی و تجاوز به قوانین و هنجارهای پذیرفته‌شده اجتماعی آن جامعه به شمار می‌آمده است (ابولپورهمایی، ۱۳۹۲: ۳۵). دورکیم، جرم را عملی می‌داند که در اثر کژکارکردی نهادهای اجتماعی رخ می‌دهد و به دو گونه زاجره و ترمیمی هست (ستوده، ۱۳۷۸: ۱۲۵). بزهکاری، محصول و تابع شرایط اجتماعی است (کوزر و روزنبرگ، ۱۳۹۲: ۴۶۱). دورکیم به اصلاح، اجتماعی‌شدن و جذب بزهکار به گروه‌های اجتماعی باور داشته و در این زمینه نظام‌های حقوقی ترمیمی را برای جوامع مدرن در تربیت شخصیت بزهکار و اصلاح آن پیشنهاد داد؛ وی احکام حقوقی را براساس ضمانت اجرایی به دو دسته عمده تقسیم می‌کند (سیموس، ۱۳۸۷: ۳۴).

الف) زاجره: چنانچه ضمانت اجرای قانونی، مبتنی بر مجازات و تنبیه متخلف باشد به‌گونه‌ای که رنج یا زیانی را بر او تحمیل نماید آن قانون در زمره قوانین و احکام جزایی یا به عبارتی قوانین کیفری جای دارد که دورکیم عنوان «قوانین تنبیهی» را به آن اطلاق می‌کند. حقوق تنبیهی در برخورد با مجرمان، جزئی از پیشگیری کیفری بود که با استفاده از ضمانت اجرای کیفری (مجازات‌ها، اقدامات تأمینی و تربیتی)، نهادها و تأسیسات نظام عدالت کیفری چون: پلیس، دادسرا، سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی انجام می‌گرفت (ابراهیمی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۲).

ب) ترمیمی: در صورتی که ضمانت اجرای قانونی لزوماً حاوی رنج و مشقت متخلف نباشد، بلکه تنها بر اصلاح و برپایداری نظم اولیه و حالت طبیعی پیش از ارتکاب جرم تأکید شود، یعنی برقراری دوباره روابط مختل شده به وضعیت عادی، در دسته دوم، یعنی احکام ترمیمی جای می‌گیرد. دورکیم سعی دارد با توجه به میزان اهمیت و درجه تفوق هر یک از دو نوع قوانین فوق، به تبیین انواع هم‌بستگی اجتماعی بپردازد (کیویستو، ۱۳۸۶). حقوق ترمیمی در معنای وسیع خود، شامل تمام قواعد حقوقی است که هدف آن‌ها ایجاد تعاون

مابین افراد است. این نوع حقوق کمتر مظهر احساسات مشترک یک اجتماع‌اند و بیشتر عبارتند از: ایجاد هم‌زیستی منظم و مقرر بین افرادی که وضع اجتماعی آن‌ها از هم متمایز است (کوزر، ۱۳۸۵) و نیازمند انجام اقدام اجتماعی و فرهنگی از جمله شکل‌دهی یک نظام اطلاعات روان‌شناختی و اجتماعی از فرد مجرم و بزه‌کار در محیط زندانی است.

۳-۳. نظریه بی‌سازمانی اجتماعی

ریشه بی‌سازمانی اجتماعی به اوایل دهه ۱۹۰۰ م. برمی‌گردد. این نظریه ویژگی همسایگی، پیوندهای اجتماعی، کنترل اجتماعی غیررسمی در ارتباط با رفتار مجرمانه پرداخته و گسست سازمان اجتماعی را نشانه مهم بی‌سازمانی اجتماعی می‌داند (علی‌وردی‌نیا و همکاران، ۱۴۰۲). دورکیم، طرد اجتماعی را یکی از مؤلفه‌های مهم سرمایه اجتماعی می‌داند که در جامعه مدرن (ارگانیک) مشاهده می‌شود، بیانگر رواج سبک زندگی فردگرایانه، گسیختگی روابط بین نهاد خانواده، شکاف طبقاتی و کاهش اقتدار نهادهای مذهبی و کنترلی است. مناسب‌ترین مفهوم برای این شرایط را بی‌سازمانی اجتماعی نام نهاده است (دیلینی، ۱۳۹۹: ۳۲۱). طرد محرومیتی طولانی است که به جدایی فرد از جریان اصلی جامعه (خانواده، دوستان صمیمی سالم، نهادهای مدنی) منجر می‌شود. این شرایط مطابق پنداشت گرانووتر (۱۹۷۳) به پیوندهای ضعیف بین فرد و جامعه می‌انجامد (احدیان و کسرابی، ۱۳۹۷: ۱۹). در اندیشه دورکیم، این بی‌سازمانی اجتماعی، حاصل یک جامعه در حال گذاری است که در آن، به دلیل تقسیم‌کار اجتماعی نامناسب (اجباری، ناعادلانه، ناهنجار، انتسابی)، تبعیض شغلی-اجتماعی و کژکارکردی نظام خانواده در اثر تغییرات سریع هنجاری-اجتماعی (افزایش طلاق، بزه‌کاری، مشکلات مالی خانوادگی، کاهش انسجام و عاطفه خانوادگی)، افراد مسیرهای کج‌روانه را طی می‌کنند؛ به نوعی به کج‌راهه شهرت دست می‌یابند تا محرومیت نسبی و ناکامی خود را حل کنند (عشایری و جهان‌پرور، ۱۴۰۰). در این شرایط، طرد و عدم جذب فرد در نهادهای اجتماعی، باعث گرایش مجدد آن‌ها به رفتارهای مجرمانه به دلیل فردگرایی، احساس تنهایی، احساس بیگانگی و بی‌هویتی ناشی از قرار نگرفتن در دل یک شبکه اجتماعی صمیمی و خودمانی خرده‌فرهنگی است (کوزر، ۱۳۹۲: ۲۱۲).

۳-۴. نظریه کنش متقابل نمادین

دیدگاه نظری کنش متقابل نمادین نیز بازگشت فرد به نهاد زندان و رفتار مجرمانه را برچسب مجرمانه، داغ ننگ و تصاویر منفی الهام شده به فرد می‌داند که باعث هویت انحرافی و ضایع شدن هویت آن‌ها می‌گردد (صدیق‌سروستانی، ۱۳۸۷: ۵۷). این برچسب منفی ضایع‌کننده هویت اجتماعی است. فرهنگ سرزنش، برچسب مجرمانه، خلاف‌کار و نشان منفی بر

هویت مجرم، باعث طرد شدن، بی‌خانمانی شخصیتی و بی‌هویتی شده و در نتیجه به دلیل احساس بی‌منزلی در جامعه، مجدد به جرم مرتکب می‌شود. فرد در این فرآیند که حاصل تعامل فرد-جامعه است، هویتی را می‌پذیرد که شرایط مجدد جرم را برای وی آسان، مشروع و قانونی می‌کند. کلیشه‌ها، تصورات قالبی، پیش‌داوری و رفتارهای تبعیض‌آمیز نسبت به مجرمان آزاده شده از زندان، آن‌ها را به سوی خرده‌فرهنگی سوق می‌دهد که سبک زندگی مجرمانه را پیشه کرده‌اند.

۳-۵. نظریه کنترل اجتماعی

نظریه کنترل با تکیه بر اندیشه دورکیم تأکید می‌کند که میزان انحرافات به انسجام اجتماعی فرد با جامعه مرتبط است. کسانی که با اجتماع خود هم‌بستگی قوی دارند، تمایل به تبعیت از مقررات و هنجارهای رسمی و غیررسمی آن دارند (قربانی و فیض‌آبادی، ۱۳۹۲: ۱۱۳)؛ در این حالت، ابزارهای کنترلی مانع از انجام رفتارهای مجرمانه می‌گردد (سلطانی‌بهرام و احمدی، ۱۳۹۳: ۴). از نظر «تروایس هیرشی»^۸، افراد از لحاظ درجه قبول ارزش‌ها و هنجارهای جامعه متفاوت‌اند؛ این تفاوت‌ها به میزان پیوستگی افراد با نظام اجتماعی بستگی دارد. بین پیوند با نظام اجتماعی و اعتقاد به مشروعیت اخلاقی رابطه‌ای وجود داشته و با سست شدن پیوندهایی که افراد را به جامعه متصل می‌کنند، تمام افراد به‌طور بالقوه قانون‌شکنی را تجربه خواهند کرد با این تفاوت که بیشتر این افراد کنترل می‌شوند؛ زیرا می‌ترسند که رفتارهای غیرقانونی آن‌ها به روابطشان با خانواده، دوستان، همسایگان لطمه بزند. کاهش کنترل اجتماعی و محیطی بسترهای تکرار مجدد جرم را فراهم می‌کند. «والتر رکلس»^۹ از مفهوم «مهار» بهره گرفته است. هم‌نوایی فرد در گروه و جامعه، امری طبیعی و براساس تمایل درونی او نبوده و صرفاً از فشار و کنترل گروه سرچشمه می‌گیرد. وی هم‌رنگی فرد با گروه را به معنای هم‌نوایی وی و رفتاری ناشی از درونی شدن هنجارها و ارزش‌ها در او نمی‌داند و این رفتار نوعی پاسخ به نفوذ گروه و همواره از نوع اجابت (متابعت) بوده و هرگاه فشار گروه وجود نداشته باشد یا کم باشد، فرد عصیان کرده و به انحراف روی خواهد آورد. انحراف را عمدتاً مهارهای خارجی، یعنی فشارهای اجتماعی کنترل می‌کند (سلیمی و داوری، ۱۳۸۷: ۳۹۴)؛ درنهایت از نگاه کنترل اجتماعی دلایل اصلی تکرار رفتار مجرمانه عبارتند از:

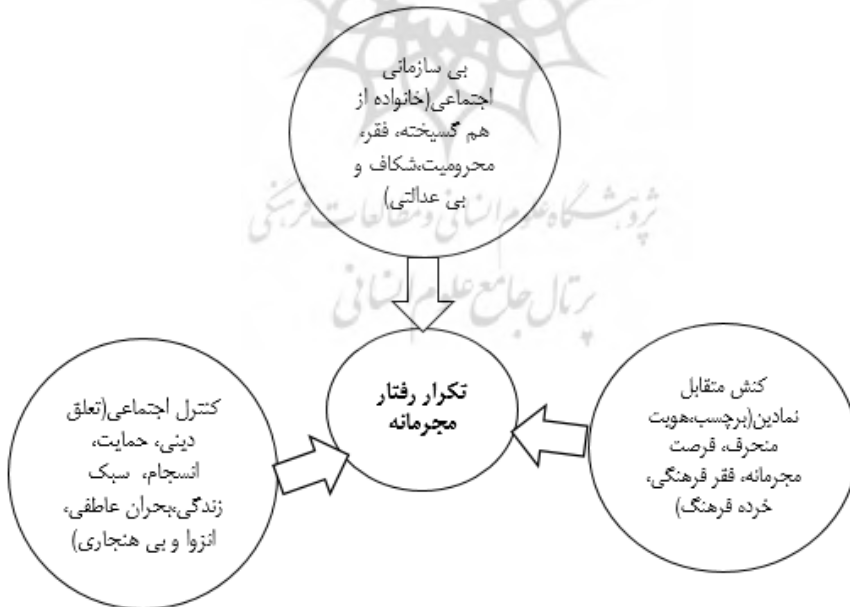
- **ناکامی اقتصادی:** زندگی توأم با فقر، فرصت‌های معیشتی اندک، محرومیت و موانعی که افراد را از رسیدن به اهداف بازداشته و احتمال انحراف را افزایش می‌دهد.
- **فشارهای اجتماعی-فرهنگی:** منزلت گروهی پایین، تنش‌های خانوادگی، کاهش سرمایه اجتماعی (انسجام، حمایت، مشارکت و اعتماد)، فقدان فضای

نشاط‌آمیز زندگی، رسانه‌های گروهی-اجتماعی، خرده‌فرهنگ محیطی، گروه‌های مرجع، هم‌سالان.

- **فشارهای روان‌شناختی:** مثل تنش‌های درونی، تنفر و دشمنی، خشونت و تجاوزگری، عزت نفس، اختلال روانی، مشکلات جسمانی (وینفیری، ۱۳۸۸: ۲۷۷).

۳-۵. نظریه یادگیری اجتماعی

این نظریه، استدلال می‌کند که مشکلات با زندانیان بر تکرار جرم تأثیر دارد. نظریه یادگیری اجتماعی عناصر تئوری تداومی افتراقی و نظریه‌های یادگیری رفتاری را ترکیب می‌کند تا دلیل ارتکاب جرم را توضیح دهد. اصل کلیدی یادگیری اجتماعی این است که اعمال مجرمانه در رابطه با سایر رفتارها آموخته شده و گروه‌های ناسازگار جایی هستند که رفتار مجرمانه در آنجا آموخته می‌شود. پس یک فرد پس از برقراری کنش و تماس با منبع مجرمانه و کسب حمایت‌های گروهی، رفتار مجرمانه را توسعه دهد. درنهایت، تصور می‌شود که اعضای چنین گروه‌هایی به عنوان الگو برای سایر اعضا عمل نموده و رفتار مجرمانه تا حد زیادی توسط سایر اعضا تقویت و تأیید می‌شود (آکرز و سلرز، ۲۰۰۹).

شکل ۱: الگوی نظری پژوهش (نگارندگان، ۱۴۰۳).

Fig. 1: Theoretical Research Model (Authors, 2024).

الگوی نظری پژوهش

۴. روش پژوهش

روش تحقیق حاضر، کمی و شیوه تحلیل آن فراتحلیل کمی و مرور روشمند مطالعات است. نرم‌افزار مورد استفاده CMA2 و آزمون‌های آماری برای تبیین رابطه متغیرهای مستقل با وابسته، d کوهن و f فیشر است. پرسشنامه از نوع معکوس و سنجه غیرواکنشی محسوب می‌شود. در فراتحلیل در گام اول با جستجوی کلیدواژه‌های «رفتار مجرمانه»، «تکرار جرم» و «بازگشت مجدد به زندان»، از منابع علمی، مقاله و رساله‌های ارشد و دکتری گردآوری شده و تعداد آن به عنوان جامعه آماری کل شمارش می‌گردد. بعد از اتمام آن، مرحله غربالگری آغاز می‌شود؛ در مرحله غربالگری، ملاک ورود و خروج مبنای محقق قرار می‌گیرد؛ یعنی مقاله‌هایی که حائز شرایط ورود به تحلیل هستند، باقی مانده و آثار بی‌کیفیت، فاقد روش علمی و یافته‌های معتبر (کمی و کیفی)، از لیست خارج می‌شود. در گام بعدی، مقاله‌های مستخرج از سال قدیم به سال جدید تنظیم شده و اولین مقاله منتشر شده جهت تحلیل و ورود به نرم‌افزار در سال ۱۳۸۸ ه.ش. و آخرین مقاله منتشر شده که محقق در جستجوی خود به آن رسیده در سال ۱۴۰۳ ه.ش. منتشر شده است. در گام سوم، با شمارش مقاله‌های حائز شرایط فراتحلیل با عنوان حجم نمونه تعیین شده و در بازه زمانی ۱۳۸۸ الی ۱۴۰۳ ه.ش. از جامعه آماری ۳۶ تحقیق دانلود شده از منابع علمی، بعد از کنترل از حیث روشی، اعتبار، روایی و یافته‌های علمی، تعداد ۲۶ مقاله (حجم نمونه) وارد نرم‌افزار شده و اندازه اثر نهایی هر پژوهش و اثر نهایی کل برآورد شده است.

۵. یافته‌های پژوهش

یافته‌های تحقیق در دو دسته توصیفی و تحلیلی ارزیابی شده‌اند.

۵-۱. توصیفی

- رشته تخصصی ۲۸٪ از نویسندگان علوم اجتماعی، ۴٪ پزشکی، ۵۶٪ علوم پزشکی، ۴٪ رشته حقوق، ۴٪ علوم اقتصادی و ۴٪ علوم انتظامی بوده است.
- شیوه نمونه‌گیری مطالعات در ۳۶٪ تصادفی ساده، ۳۲٪ هدفمند، ۲۰٪ تمام‌شمار و ۸٪ طبقه‌ای و ۴٪ دسترس بوده است.
- نوع جنسیت گروه تحت مطالعه در ۸۲٪ مرد و ۲۸٪ زن بوده است.
- هویت قومی تحت مطالعه در ۴۴٪ فارس، ۲۰٪ آذری، ۸٪ لر، ۸٪ ترکمن و ۴٪ بلوچ بوده است.

- ۳۶٪ از پژوهش‌ها در سطح استانی، ۱۲٪ کشوری، ۲۴٪ در سطح شهر و ۲۸٪ در سطح شهرستان اجرا شده‌اند.
۳۲٪ از پژوهش در مناطق درحال توسعه، ۴۰٪ کم توسعه و ۲۸٪ در توسعه یافته اجرا شده است.

جدول ۲: عوامل مؤثر بر تکرار رفتار مجرمانه (نگارندگان، ۱۴۰۳).

Tab. 2: Factors Influencing the Repetition of Criminal Behavior (Authors, 2024).

گزارش آماری					متغیرهای پژوهش	
sig	Z	upper	lower	Effect size		
./۰۰۰	۷/۰۳۱	۰/۴۵۱	۰/۲۹۲	۰/۳۶۲	هم‌نشینی افتراقی	عوامل اجتماعی
./۰۰۰	۲/۰۱۲	۰/۲۴۷	۰/۱۲۷	۰/۱۸۹	خانواده از هم‌گسیخته	
./۰۰۰	۴/۸۰۱	۰/۲۷۶	۰/۱۶۶	۰/۱۱۳	فرصت‌های مجرمانه محیطی	
./۰۰۰	۸/۰۸۳	۰/۳۶۱	۰/۱۲۳	۰/۱۷۶	حمایت اجتماعی	
./۰۰۰	۱۰/۷۷۳	۰/۱۸۷	۰/۱۰۰	۰/۲۱۳	انسجام اجتماعی	
./۰۰۰	۷/۰۹۱	۰/۲۸۹	۰/۱۳۴	۰/۱۴۶	کنترل اجتماعی	
./۰۰۰	۴/۳۲۱	۰/۸۸۱	۰/۴۷۱	۰/۱۵۴	دین‌داری	عوامل فرهنگی
./۰۰۰	۱۱/۸۳۱	۰/۲۷۳	۰/۱۰۰	۰/۱۶۶	سبک زندگی پرخطر	
./۰۰۰	۱۵/۰۴۱	۰/۳۷۱	۰/۱۲۳	۰/۲۹۰	فقر فرهنگی	
./۰۰۰	۴/۳۲۵	۰/۲۵۴	۰/۱۷۷	۰/۳۳۶	تعلق به جامعه خرده‌فرهنگی	
./۰۰۰	۱۱/۳۱۲	۰/۳۸۷	۰/۲۷۷	۰/۵۶۱	احساس محرومیت نسبی	عوامل اقتصادی
./۰۰۰	۴/۷۱۱	۰/۲۲۶	۰/۱۱۴	۰/۳۶۶	فقر	
./۰۰۰	۹/۵۷۱	۰/۳۷۷	۰/۱۶۱	۰/۳۷۱	احساس بی‌عدالتی	
./۰۰۰	۶/۸۴۱	۰/۲۶۱	۰/۱۰۲	۰/۱۹۰	بیکاری	
./۰۰۰	۶/۵۴۱	۰/۳۳۱	۰/۱۹۰	۰/۱۵۵	برچسب اجتماعی منفی	عوامل روانی
./۰۰۰	۱۲/۰۲۳	۰/۸۹۱	۰/۴۰۱	۰/۱۳۷	هویت انحرافی	
./۰۰۰	۸/۶۰۱	۰/۳۷۱	۰/۱۸۸	۰/۲۶۷	بحران عاطفی خانواده	
./۰۰۰	۳/۸۷۳	۰/۴۲۱	۰/۲۸۱	۰/۱۲۰	احساس بی‌هنجاری	
./۰۰۰	۱۰/۱۲۸	۰/۶۰۱	۰/۳۱۱	۰/۴۱۲	عزت‌نفس پایین	

۲-۵. تحلیلی

در جدول ۲، به مهم‌ترین عوامل مؤثر بر تکرار رفتار مجرمانه پرداخته شده است؛ و نتایج پیش‌رو به دست آمده است.

الف) عوامل اجتماعی معنی‌دار بر تکرار رفتار مجرمانه

- هم‌نشینی افتراقی در گرایش به تکرار جرم در میان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و

- مقدار این اثر برابر با ۰/۳۶۲ است.
- خانواده‌آزهم‌گسیخته در گرایش به تکرار جرم درمیان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۱۸۹ است.
  - فرصت‌های مجرمانه محیطی در گرایش به تکرار جرم درمیان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۱۱۳ است.
  - حمایت اجتماعی در گرایش به تکرار جرم درمیان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۱۷۶ است.
  - انسجام اجتماعی در گرایش به تکرار جرم درمیان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۲۱۳ است.
  - کنترل اجتماعی در گرایش به تکرار جرم درمیان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۱۴۶ است.

ب) عوامل فرهنگی معنی‌دار بر تکرار رفتار مجرمانه

- دین‌داری در گرایش به تکرار جرم درمیان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۱۵۴ است.
- سبک زندگی پرخطر در گرایش به تکرار جرم درمیان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۱۶۶ است.
- فقر فرهنگی در گرایش به تکرار جرم درمیان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۲۹۰ است.
- تعلق به جامعه خرده فرهنگی در گرایش به تکرار جرم درمیان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۳۳۶ است.

ج) عوامل اقتصادی معنی‌دار بر تکرار رفتار مجرمانه

- احساس محرومیت نسبی در گرایش به تکرار جرم درمیان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۵۶۱ است.
- فقر در گرایش به تکرار جرم درمیان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۳۶۶ است.
- احساس بی‌عدالتی در گرایش به تکرار جرم درمیان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۳۷۱ است.
- بیکاری در گرایش به تکرار جرم درمیان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۱۹۰ است.

د) عوامل روانی معنی‌دار بر تکرار رفتار مجرمانه

- برچسب اجتماعی منفی در گرایش به تکرار جرم در میان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۱۵۵ است.
- هویت انحرافی در گرایش به تکرار جرم در میان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۱۳۷ است.
- بحران عاطفی خانواده در گرایش به تکرار جرم در میان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۲۶۷ است.
- احساس بی‌هنجاری در گرایش به تکرار جرم در میان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۱۲۰ است.
- عزت‌نفس پایین در گرایش به تکرار جرم در میان زندانیان تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار این اثر برابر با ۰/۴۱۲ است.

۶. نتیجه‌گیری

زندانیان، آخرین ایستگاه در جامعه برای مراقبت و اصلاح بزه‌کاران، مجرمان و خاطیان از قوانین و هنجارهای اجتماعی است. زندان یک واقعه و مسئله اجتماعی تلخ جامعه انسانی بوده و حبس به مثابه تنبیه مجرم، جهت عبرت‌گیری، تشفی خاطر بزه‌دیدگان، خلق امنیت جمعی و پیشگیری از رفتارهای مجرمانه، تعبیه شده است. آسیب‌ها و مسائل اجتماعی، از جمله: سرقت، قاچاق مواد مخدر، مصرف روان‌گردان‌ها و توزیع آن، نزاع و درگیری، رفتارهای وندالیسم و ناامنی و تهدید امنیت عمومی، سلامت و کیفیت زیستی اجتماعی را تحت تأثیر قرار داده و جرائم خشن در فاصله زمانی ۱۳۸۸ الی ۱۴۰۳ ه.ش. روندی افزایشی را تجربه نموده است. با توجه به این‌که هدف و مأموریت اصلی زندان، اصلاح، تربیت و بازگشت مجرمان به جامعه و پایداری به‌هنجار آن‌هاست، اما به دلایل متعددی بعد از آزادی و پایان دوره زندانی، مجرمان به تکرار رفتار مجرمانه خود مبادرت می‌ورزند. با توجه به حجم بالای مطالعات پیمایشی-تجربی، پژوهش حاضر با هدف فراتحلیل، به تحلیل و ارزیابی دلایل جامع آن پرداخته است؛ بر این اساس، مرور نظام‌مند ۲۵ سند علمی نشان می‌دهد که هرچه شدت هم‌نشینی افتراقی بیشتر به همان میزان احتمال تکرار رفتار مجرمانه برای افرادی که تجربه زندانی دارند، بیشتر خواهد شد. این پژوهش با یافته‌های مطالعاتی «گتلدی» و «گتلدی» (۲۰۲۴)، «خزایی» و همکاران (۱۳۹۱)، «بوستانی» (۱۳۹۱) و «عرفانی» و همکاران (۱۳۹۰) همسو بوده و آن‌ها را تأیید می‌کند. فضا و ساختار خانواده، نقش تعیین‌کننده در ممانعت از تکرار جرم زندانیان دارد؛ به طوری که زندانیانی که دارای خانواده‌ا‌هم‌گسیخته هستند؛ به دلیل فقدان ارتباط کافی، وجود تنش و تضاد عاطفی و

فقدان حمایت کافی، زمینه‌های بیشتری را برای بازگشت به زندان و تکرار رفتار مجرمانه دارند. ارتباط خانواده از هم‌گسیخته با تکرار مجدد رفتار مجرمانه در مطالعات «مختاری» و همکاران (۲۰۲۰)، «یوخنکو» و همکاران (۲۰۲۰)، «افراسیابی» و «خرم‌پور» (۱۳۹۳)، «بابایی» و «بلالی» (۱۳۹۳)، «احمدی» (۱۳۹۲)، «کفاشی» و «اسلامی» (۱۳۸۸) مورد تأیید قرار گرفته است.

دسترس به جرم و وجود فرصت‌های مجرمانه محیطی، نشانگر بی‌نظمی اجتماعی - محیطی و محیط آلوده به کج‌روی و بزهکاری بوده و این امر بسترهای ارتکاب مجدد به جرم و تکرار رفتار مجرمانه را تقویت می‌کند. این پژوهش با یافته‌های مطالعاتی «منساح» و «آکوگو» (۲۰۲۳)، «سانجز» و همکاران (۲۰۲۰)، «حمیده‌پور» و «بایزیدی» (۱۳۹۶)، «علمی» و «یعقوبی» (۱۳۹۶) همسو بوده و آن‌ها را تأیید می‌کند. حمایت اجتماعی، کارایی جمعی اثربخشی را در راستای کاهش رفتار مجرمانه نشان می‌دهد، این امر بستگی به کیفیت و شدت حمایت اجتماعی بین فرد زندانی و فضای بیرون از آن دارد، با کاهش الگوهای حمایت‌بخش در بین زندانیان به دلیل احساس تنهایی، انزوای و کاهش حلقه‌های صمیمی، شرایط بازگشت مجدد به زندان بیشتر می‌شود؛ به لحاظ تجربی این قضیه در بررسی‌های «گتلدی» و «گتلدی» (۲۰۲۴)، «ننام» و همکاران (۲۰۲۳)، «گینکن» و «پالمن» (۲۰۲۳)، «گل‌افشانی» و همکاران (۱۳۹۶)، «محمدی مهویزانی» (۱۳۹۵) و «وروایی» و «وروایی» (۱۳۹۵) تأیید قرار گرفته است.

مؤلفه و شاخص انسجام اجتماعی با گرایش به رفتار مجرمانه، رابطه عکسی داشته و با افزایش میزان انسجام اجتماعی فرد با خانواده و جامعه، فضا و فرصت لازم برای تکرار رفتار مجرمانه از بین می‌رود و این فرضیه در آثار پژوهشی «گتلدی» و «گتلدی» (۲۰۲۴)، «یوخنکو» و همکاران (۲۰۲۰)، «ننام» و همکاران (۲۰۲۳)، «وروایی» و «پرندها» (۱۳۹۵) و «مردانی» (۱۳۹۴) مورد بررسی و تأیید گردیده است. کنترل اجتماعی به معنای نظارت اجتماعی (رسمی + غیررسمی) بر افراد آزادشده در زندان بوده و با کاهش مکانیسم و شرایط نظارتی بر زندانیان و رهاشدگی آن‌ها، زمینه‌های تکرار رفتار مجرمانه نیز بیشتر است. این پژوهش با یافته‌های مطالعاتی «گینکن» و «پالمن» (۲۰۲۳)، «سانجز» و همکاران (۲۰۲۰)، «گتلدی» و «گتلدی» (۲۰۲۴)، «رضایی‌مهر» (۱۴۰۰)، «مهدی‌پور» و همکاران (۱۴۰۰)، «بشیرپور» و همکاران (۱۳۹۸) همسو بوده و آن‌ها را تأیید می‌کند.

در جامعه، شرایط فرهنگی نیز نقش مهم و اساسی در اصلاح رفتارهای مجرمانه یا پایداری کنش‌های بزهکارانه در افراد زندانی دارد؛ به طوری که دین به عنوان مؤلفه‌های حمایتی-نظارتی و کنترلی، نقش اصلی در اصلاح رفتارهای مجرمانه افراد دارد. تعلق دینی به معنای وابستگی مذهبی و انجام مناسک مرتبط با دین اسلام و آموزه‌های آن است،

با افزایش پای‌بندی به دین و داشتن هویت دینی، میزان تکرار رفتار مجرمانه نیز کمتر خواهد شد. این پژوهش با یافته‌های مطالعاتی «مختاری» و همکاران (۲۰۲۰)، «یوخنکو» و همکاران (۲۰۲۰)، «گینکن» و «پالمن» (۲۰۲۳)، «رستمی» (۱۴۰۲)، «صابری» و همکاران (۱۴۰۲)، «کاوایی» (۱۴۰۲) همسو بوده و آن‌ها را تأیید می‌کند.

در کنار باورهای دینی و مشارکت مذهبی فرد، شیوه‌های سبک زندگی می‌تواند زمینه‌های انجام جرم مجدد را تحت تأثیر قرار دهد. سبک زندگی پرخطر به مفهوم سبک زیستی منفی و مخاطره‌آمیزی است که فرد به این الگو عادت کرده و در فرآیند جامعه‌پذیری آن‌را به مثابه یک شیوه فرهنگی-اجتماعی پذیرفته است، تعلق و عادت به سبک زندگی پرخطر و عدم انفصال ذهن و باور فرد با این فضای زیستی، احتمال تکرار رفتار مجرمانه را افزایش می‌دهد. اثرگذاری سبک زندگی پرخطر بر رفتارهای مجرمانه در مطالعات «ننام» و همکاران (۲۰۲۳)، «یوخنکو» و همکاران (۲۰۲۰)، «سعادت» (۱۴۰۳) و «انصاری» (۱۴۰۲) مورد آزمون و تأیید قرار گرفته است.

فقر فرهنگی به مفهوم سواد و دانش اجتماعی پایین داشتن در محیط زندگی است. هرچه الگوهای فرهنگی و مهارت‌های فرهنگی لازم جهت برخورد و مدارا با مجرمان زندانی در سطح پایینی باشد، به همان میزان شرایط و بسترهای تکرار رفتار مجرمانه بیشتر خواهد بود. این پژوهش با یافته‌های مطالعاتی «رضایی» (۱۴۰۱)، «راثی» (۱۳۹۷)، «منساح» و «آکوکو» (۲۰۲۳) و «ناصری» و همکاران (۱۳۹۷) همسو بوده و آن‌ها را تأیید می‌کند.

تعلق به جامعه خرده فرهنگی به معنای علاقه و تعامل فرد زندانی با گروه‌ها هم‌کیش، الگوی مرجع منفی است که بعد از خروج از محیط زندان، مجدد برای تداوم رابطه و تعامل اجتماعی با آن‌ها مراجعه کرده و در اثر تعامل دوباره با هنجارهای گروهی سابق، احتمال گرایش به تکرار رفتار مجرمانه نیز بیشتر می‌شود. این پژوهش با یافته‌های مطالعاتی «یوخنکو» و همکاران (۲۰۲۰)، «سانچز» و همکاران (۲۰۲۰)، «گتلی» و «گتلی» (۲۰۲۴)، «وروایی» و «وروایی» (۱۳۹۵)، «صابری» و همکاران (۱۴۰۲)، «کاوایی» (۱۴۰۲)، «ناصری» و همکاران (۱۳۹۷) همسو بوده و آن‌ها را تأیید می‌کند.

در کنار عوامل اجتماعی-فرهنگی، مؤلفه و شرایط اقتصادی اثری مهم و اساسی در اصلاح و عدم اصلاح بزهکاری و رفتارهای مجرمانه دارد؛ به طوری که وجود کیفیت زیستی، رفاه اجتماعی، وجود سرمایه مالی-اقتصادی و نداشتن دغدغه کسب‌وکار، زمینه و شرایط بهتری برای کاهش افکار مجرمانه در فرد زندانی خواهد داشت و در بازه زمانی مناسب، می‌تواند راهکاری قوی در برابر گرایش مجدد به رفتار مجرمانه باشد؛ اما در صورت افزایش شدت فقر اقتصادی و ناداری، زمینه‌های تکرار رفتار مجرمانه نیز در بین افراد زندانی بیشتر می‌شود. این پژوهش با یافته‌های مطالعاتی «بافور» (۲۰۲۱)، «یوخنکو» و همکاران (۲۰۲۰)،

«بابایی» و «بلالی» (۱۳۹۳)، «احمدی» (۱۳۹۲)، «گل افشانی» و همکاران (۱۳۹۶) همسو بوده و آن‌ها را تأیید می‌کند.

وجود فقر، به افزایش محرومیت نسبی در جامعه که در آن شکاف طبقاتی رایج است؛ می‌انجامد، خود متغیر محرومیت نسبی در جامعه طبقاتی، شدت رفتار مجرمانه و احتمال بازگشت آن را بیشتر می‌کند. با افزایش احساس محرومیت نسبی، گرایش به تکرار رفتار مجرمانه بیشتر می‌شود. احساس محرومیت ناشی از مقایسه و احساس ناکامی اقتصادی- اجتماعی و احساس شکست در موفقیت، انگیزه قوی برای تکرار رفتار مجرمانه ایجاد می‌شود. بر این اساس، شاخص محرومیت نسبی و ارتباط با رفتار مجرمانه در یافته‌های پژوهشی «مختاری» و همکاران (۲۰۲۰)، «گینکن» و «پالمن» (۲۰۲۳)، «خزایی» و همکاران (۱۳۹۱)، «بوستانی» (۱۳۹۱)، «سعادت» (۱۴۰۳)، «انصاری» (۱۴۰۲)، مورد تأیید قرار گرفته است.

در نتیجه احساس بی‌عدالتی و تبعیض، در جامعه باعث می‌شود که افراد برای پر کردن خلأ، شکاف و فاصله طبقاتی- رفاهی خود با دیگران، دست به تکرار رفتار مجرمانه بزنند. این پژوهش با یافته‌های مطالعاتی «سانچز» و همکاران (۲۰۲۰)، «گینکن» و «پالمن» (۲۰۲۳)، «رستمی» (۱۴۰۲)، «رضایی» (۱۴۰۱)، «ورویی» و «پرندها» (۱۳۹۵)، و «مردانی» (۱۳۹۴) همسو بوده و آن‌ها را تأیید می‌کند.

فقر، محرومیت نسبی و شرایط بد اقتصادی، نبود فضای کسب‌وکار مناسب و بیکاری فرد بعد خروج از زندان، فرد را جهان مجرمانه و جهان بهنجار دچار تردید قرار می‌دهد. محققانی از جمله: «منساح» و «آکوکو» (۲۰۲۳)، «مختاری» و همکاران (۲۰۲۰)، «رضایی‌مهر» (۱۴۰۰)، «راثی» (۱۳۹۷)، «حمیده‌پور» و «بایزیدی» (۱۳۹۶)، «مهدی‌پور» و همکاران (۱۴۰۰) بر این تأکید دارند که فضای نامساعد کسب‌وکار، نبود زمینه‌های اشتغال کافی و ناامنی شغلی در صورت پایداری با ایجاد فشارهای روانی- اقتصادی، انگیزه‌های سالم، هنجارمند و ارزشمندانه فردی را کاهش داده و به مرور آن را در مسیر ارتکاب مجدد جرم قرار می‌دهد. با توجه به این‌که انجام یک رفتار در روند و بازه زمانی طولانی صرفاً از عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی تأثیر نمی‌پذیرد و عوامل شخصیتی- فردی (روانی) نیز تأثیر خاصی در مسئله تکرار رفتار مجرمانه زندانیان دارد، این امر نشانگر چندعلیتی بودن پدیده‌های اجتماعی است؛ بر این اساس، برچسب اجتماعی منفی نسبت به زندانیان انجام جرم و تکرار آن، به مثابه یک کنش اجتماعی، امری عادی و فارغ از احساس شرمساری خواهد بود. هویت انحرافی باعث پذیرش هویت منحرفانه شده و در نتیجه فرد زندانی، خود را به عنوان فردی مجرم و منحرف پذیرفته و در نتیجه گرایش به تکرار رفتار مجرمانه بیشتر خواهد شد. محققانی از جمله «بافور» (۲۰۲۱)، «گتلدی» و «گتلدی» (۲۰۲۴)، «بشرپور» و همکاران

(۱۳۹۸)، «علمی» و «یعقوبی» (۱۳۹۶)، «محمدی مهبوزانی» (۱۳۹۵)، «افراسیابی» و «خرم‌پور» (۱۳۹۳) در مطالعات تجربی خود نشان دادند که عزت نفس به معنای حرمت و احترام به خود بوده و نوعی تأیید ارزشمندی و منزلت فردی است، با کاهش عزت نفس، میزان خودکنترلی فرد زندانی کاهش یافته و شرایط تکرار رفتار مجرمانه افزایش می‌یابد. متغیر دیگری که ارتباط با عزت نفس دارد؛ فضای عاطفی در ساختار خانواده بوده و عمیقاً بر روح، روان، شخصیت و احساس فرد زندانی در جامعه تأثیر فراوانی دارد. افزایش بحران عاطفی خانواده، زمینه و بسترهای اصلاح رفتار مجرمانه از بین رفته و احتمال تکرار رفتار مجرمانه افزایش خواهد یافت. «یوخنکو» و همکاران (۲۰۲۰)، «نام» و همکاران (۲۰۲۳)، «بشرپور» و همکاران (۱۳۹۸) و «علمی» و «یعقوبی» (۱۳۹۶) نشان دادند که انسجام عاطفی و پیوندهای عاطفی به معنای حمایت اعضای خانواده و ایجاد وابستگی روانی از فرد زندانی (علاقه، محبت و احساس)، فرآیندهای خودکنترلی در برابر شرایط نابهنجار را افزایش می‌دهد.

احساس بی‌هنجاری، به معنای احساس انومی، سردرگمی، بلاتکلیفی فرد زندانی است؛ هرچه شدت احساس بی‌هنجاری بعد از بازگشت از زندان بیشتر، به همان میزان گرایش به تکرار رفتار مجرمانه بیشتر خواهد شد. این پژوهش با یافته‌های مطالعاتی «یوخنکو» و همکاران (۲۰۲۰)، «مختاری» و همکاران (۲۰۲۰)، «گینکن» و «پالمن» (۲۰۲۳)، «عرفانی» و همکاران (۱۳۹۰) «کفاشی» و «اسلامی» (۱۳۸۸) همسو بوده و آن‌ها را تأیید می‌کند.

در نهایت متناسب با یافته‌های فراتحلیل حاضر می‌توان گفت که در ایران تکرار مجدد رفتار مجرمانه برای فرد زندانی، تابعی از عوامل چندگانه و چندبعدی بوده و بایستی در ابعاد: اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و روانی، سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی با روش تقسیم‌کار سازمانی در سطح ملی (کلان، میانی و خرد) صورت گیرد؛ به طوری که یکی از اولین گام‌های کاهش بستر چنین مسائلی اشتغال‌زایی، ایجاد فرصت‌های کسب‌وکار پایدار، مشاغل تخصصی جهت تأمین نیاز و معیشت خانواده و کاهش طول مدت بیکاری است که منجر به احساس مسئولیت و هویت در فرد زندانی شده و فشارهای ناشی از عوامل اقتصادی مؤثر بر جرم را کاهش می‌دهد. در مراحل بعدی می‌توان با شکستن حلقه انحرافی و گروه‌های خرده‌فرهنگی خطرزا، فاصله اجتماعی بین فرد زندانی و منابع جرم را از بین برده و از این طریق فرصت‌های انجام مجرمانه را کاهش داد. سرمایه اجتماعی مؤلفه‌ای مهم و حیاتی در اصلاح رفتارهای مجرمانه و بازگشت فرد زندانی به شرایط به‌هنجار اجتماعی است؛ در این باره می‌توان به کمک مالی-اجتماعی و مشاوره به خانواده از هم‌گسیخته و افزایش حمایت‌های چندجانبه‌ای (بیمه‌ای، خدماتی و شغلی) جهت ترغیب به تشکیل خانواده، بازگشت به فضای عاطفی اعضای خانواده و خلق سرمایه اجتماعی خانوادگی

صمیمانه اقدام نمود و افزایش جایگاه و اهمیت کنترلی خانواده در کاهش رفتار مجرمانه زندانی، یکی از راهبردهای اساسی است. در نهایت تشکیل خانواده، کاهش هویت انحرافی مجرم، اشتغال‌زایی مفید و ارتباط نهادهای کنترل (انتظامی، قضایی و سمن‌ها) با فرد زندانی بعد از خروج از محیط زندان، تغییر نگرش جامعه نسبت به مجرمان، ارتقای عزت و اعتماد به نفس و احساس ارزشمندی و هویت در آن‌ها، می‌توان میزان بازگشت مجدد به زندان در مجرمان را کاهش داد.

سپاسگزاری

از داوران ناشناس نشریه که به ارتقای کیفیت مقاله کمک شایانی نمودند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

مشارکت درصدی نویسندگان

همه نویسندگان در مقاله حاضر از تدوین تا تحلیل نهایی آن سهمی برابر و یکسان داشتند.

تعارض و منافع

هیچ‌گونه تضاد منافی وجود نداشته و از هیچ نهاد، سازمان و مراکزی، حمایت مالی دریافت نکرده‌اند.

پی‌نوشت

1. Cataldi & Cataldi
2. Nnam *et al.*
3. Ginneken & Palmen
4. Mensah & Akuoko
5. Sánchez *et al.*
6. Baffour
7. Yukhnenko *et al.*
8. Travis Hirschi
9. Walter Reckless

کتابنامه

- ابراهیمی، حمید؛ احمدی‌مقدم، اسماعیل؛ هندیانی، عبدالله؛ و شایگان، فریبا، (۱۴۰۰). «شاخص‌های ارزیابی مدیریت راهبردی پلیس در پیشگیری از بزه دیدگی زنان».

پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، ۱۴(۵۶): ۳۰-۱. <https://doi.org/10.22034/osra.2021.207882.1386>

- ابولپورهمایی، حسین، (۱۳۹۲). «بررسی عوامل مؤثر بر امید به بازگشت به جامعه در بین زندانیان جوان زندان بندرعباس». فصلنامه دانش انتظامی هرمزگان، ۸(۴): ۶۳-۳۵.
http://hormozgan.jrl.police.ir/article_13974.html
- احدیان، صونا؛ و کسرابی، محمدسالار، (۱۳۹۷). «سنجش احساس طرد اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌های زنجان». جامعه پژوهشی فرهنگی، ۹(۱): ۲۸-۱.
https://socialstudy.ihcs.ac.ir/article_3311.html?lang=fa
- احمدی، قباد، (۱۳۹۲). «بررسی تطبیقی عوامل اقتصادی-اجتماعی مؤثر بر میزان بازگشت مجدد زندانیان به زندان». پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبائی.
- آشوری، محمد، (۱۳۹۰). جایگزین‌های زندان یا مجازاتی بینابین. تهران: نشر گرایش.
- افراسیابی، حسین؛ و خرم‌پور، یاسین، (۱۳۹۳). «سرمایه اجتماعی و تکرار جرم در میان زندانیان». دانش انتظامی یزد، ۱(۳)، ۳۲-۱۱.
http://yazd.jrl.police.ir/article_17287.html
- آقابخشی، حبیب؛ طالبی، ابوترابی؛ و گلجویی، رسول، (۱۳۹۷). «فراتحلیل عوامل خطر مؤثر در ارتکاب مجدد جرم». پژوهشنامه مددکاری اجتماعی، ۴(۱۵): ۱۹۴-۱۵۹.
<https://doi.org/10.22054/RJSW.2018.10950>
- انصاری، مهدی، (۱۴۰۲). «عوامل اقتصادی-اجتماعی مؤثر بر بازگشت به جرم در زندانیان استان قزوین». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده حقوق.
- آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها، (۱۳۸۶). «مصوب کشوری (۲۰/۷/۱۳۸۴)». تهران: انتشارات راه تربیت.
- بابایی، ناهید؛ و بلالی، اسماعیل، (۱۳۹۳). «بررسی تأثیر سبک زندگی دینی بر پیشگیری از جرایم در بین زندانیان و غیر زندانیان استان همدان». نشریه مطالعات فرهنگی پلیس، ۱(۲): ۲۲-۱.
http://hamedan.jrl.police.ir/article_17220.html
- بشرپور، سجاد؛ مرادیان، علیرضا؛ و هنرمندقوجه‌بیگلر، پژمان، (۱۳۹۸). «شناسایی علل و عوامل مؤثر بر تکرار جرم سرقت (سرقت وسیله نقلیه) توسط سارقین سابقه‌دار در اردبیل». دانش انتظامی اردبیل، ۶(۲۹): ۱۲۷-۹۵.
http://ardabil.jrl.police.ir/article_92924.html
- بهروان، حسین؛ و بهروان، ندا، (۱۳۹۰). «تبیین جامعه‌شناختی بازگشت به زندان با تأکید بر نظریه برچسب». مجله علوم اجتماعی فردوسی مشهد، ۹(۱): ۶۱-۳۳.
doi.org/10.22067/JSS.V0I0.16702
- بوستانی، اسماعیل، (۱۳۹۱). «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر بازگشت مجدد به زندان و تکرار جرم مردان با تأکید بر اثر زندان (مورد مطالعه: زندان مرکزی یاسوج در سال ۹۱-۱۳۹۰)». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام‌نور استان تهران، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی.

- برزگر، بهزاد؛ الهی منش، محمدرضا؛ و آدابی، حمیدرضا، (۱۴۰۳). «علت‌شناسی تکرار جرم توسط زندانیان استان تهران». *فقه جزای تطبیقی*، ۴: ۹۹-۸۷. https://www.jccj.ir/article_205872.html
- حاتمی خواجه، بیژن، (۱۳۸۶). *جامعه‌پذیری زندانیان*. تهران: انتشارات راه تربیت.
- حمیده پور، حمیده؛ و بایزیدی، حمید، (۱۳۹۶). «بررسی عوامل مؤثر بر ارتکاب مجدد جرم در قالب الگوی آماری لاجیت (بجنورد)». *فصلنامه دانش انتظامی خراسان شمالی*، ۴: ۸۴-۶۷. http://khs.jrl.police.ir/article_17204.html
- خزایی، سلمان؛ قلخان‌باز، احمد؛ افشاری، مریم؛ سهیلی‌زاد، مختار؛ و فرازی، رضا، (۱۳۹۱). «عوامل مرتبط با تکرار زندانی شدن در بین زندانیان شهر تویسرکان». *مجله پزشکی قانونی*، ۱۹(۱): ۱۹۲-۱۸۵. <http://sjfm.ir/article-1-514-fa.html>
- دورکیم، امیل، (۱۴۰۰). *قواعد روش جامعه‌شناسی*. ترجمه: هوشنگ نایبی، تهران: نشر آگاه.
- دیلینی، تیم، (۱۳۹۹). «نظریه‌های کلاسیک جامعه‌شناسی»، ترجمه بهرنگ صدیقی و وحید طلوعی. تهران: نشر نی.
- رایجیان اصلی، مهرداد؛ و میرمجیدی، سیده سپیده، (۱۳۹۰). «جلوه‌هایی از آموزه نئوکلاسیسیسم نوین در سیاست جنایی ایران». *دیدگاه حقوقی قضایی*، ۱۶: ۶۰-۳۳. *بازبایی از*: https://jlvviews.ujsas.ac.ir/files/site1/files/x_257.pdf
- رائی، ارژنگ، (۱۳۹۷). «شناسایی عوامل مؤثر بر تکرار جرم سرقت وسایل نقلیه توسط سارقین سابقه‌دار در اردبیل». *فصلنامه دانش انتظامی اردبیل*، ۵(۲۰): ۱۰۹-۸۴. http://ardabil.jrl.police.ir/article_92371.html
- رستمی، محمد، (۱۴۰۲). «عوامل مؤثر بر تکرار جرم و بازگشت به زندان در استان گلستان». *پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، دانشکده علوم انسانی*.
- رضائی مهر، علیرضا، (۱۴۰۰). «تأثیر ویژگی‌های شخصیتی مجرمان بر تکرار جرم سرقت در شهرستان ساوه ۱۳۹۰-۱۴۰۰». *پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری، دانشکده حقوق قضایی*.
- رضایی، عرفان، (۱۴۰۱). «شناسایی و تبیین عوامل مؤثر بر تکرار جرم محکومین جرائم مواد مخدر (با مطالعه موردی محکومین در زندان شهرستان نهاوند در سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰)». *پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آیت‌الله‌العظمی بروجردی (ره)، دانشکده علوم انسانی*.
- ستوده، هدایت‌الله، (۱۳۷۸). *آسیب‌شناسی اجتماعی*. تهران: انتشارات آوای نور.
- سعادت، محبوبه، (۱۴۰۳). «میزان و عوامل بازگشت زنان زندانی به زندان مشهد و راهکارهای پیشگیری از آن (۱۳۹۸-۱۴۰۲)». *پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مؤسسه آموزش عالی شان‌دیز، گروه حقوق*.

- سلطانی بهرام، سعید؛ و احمدی، آرمان، (۱۳۹۳). «بررسی میزان کنترل اجتماعی و عوامل مرتبط با آن در بین شهروندان حاشیه‌نشین شهر تبریز». فصلنامه دانش انتظامی آذربایجان شرقی، ۴(۲): ۱-۲۰. http://eastaz.jrl.police.ir/article_13874.html
- سلیمی، علی؛ و داوری، محمد، (۱۳۸۷). جامعه‌شناسی کجروی. تهران: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- سیموس، بریث ناچ، (۱۳۸۷). جرم و مجازات از نظرگاه دورکیم. ترجمه محمدجعفر ساعد، تهران: انتشارات خرسندی.
- شمس، علی، (۱۳۸۲). رویکردی جدید به نظام زندانبانی بازگشت سعادتمندان. تهران: انتشارات راه تربیت.
- صابری، راضیه؛ صفاری، علی؛ و رضایی، عباس، (۱۴۰۲). «سنجش سطح سواد مالی زندانیان و تأثیر آن بر نرخ تکرار جرم و بازگشت به زندان». دانشنامه حقوق اقتصادی، ۳(۲): ۶۲-۳۹. <https://doi.org/10.22067/economlaw.2024.85825.1337>
- صدیق‌سروستانی، رحمت‌الله، (۱۳۸۷). آسیب‌شناسی انحرافات اجتماعی. تهران: انتشارات سمت.
- صنعت‌خواه، علیرضا، (۱۳۹۹). «مطالعه زمینه‌های اجتماعی مؤثر در بازگشت زندانیان به زندان با استفاده از استراتژی داده‌بنیاد». نشریه علمی انتظام اجتماعی، ۱۳(۱): ۸۲-۵۵.
DOR: 20.1001.1.20086024.1400.13.1.3.7
- طباطبایی‌راد، جواد، (۱۳۹۱). «نقش کارکردهای کاهش جمعیت کیفری زندان‌ها در اصلاح و تربیت مجرمان». مشهد: اداره کل زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی استان خراسان جنوبی.
- عرفانی، محمود؛ داورنیا، رحیم؛ و بخشی‌زاده، حسین، (۱۳۹۰). «بررسی تأثیر زندان بر تکرار جرم (زندان مرکزی اردبیل)». فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۱(۱): ۱۲۶-۱۰۳.
<http://rahbordfarhangi.csr.ir/journal-number/38181>
- عشایری، طاها؛ و جهان‌پرور، طاهره، (۱۴۰۰). راه‌کج شهرت. تهران: نشر جامعه‌شناسان.
- علیوردی‌نیا، اکبر؛ حسنی، محمدرضا؛ و میردار، بیتا، (۱۴۰۲). «مطالعه تأثیر بی‌سازمانی اجتماعی و اثربخشی جمعی ادراکی بر رفتارهای انحرافی». پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۱۶۸-۱۳۱.
<https://doi.org/10.22084/csr.2023.27809.2203>
- غلامی، حسین، (۱۳۸۷). تکرار جرم و بررسی حقوقی جرم‌شناختی. تهران: نشر میزان.
- قربانی، اسماعیل؛ و فیض‌آبادی، حسین، (۱۳۹۲). «واکاوی دیدگاه‌های جامعه‌شناختی انحرافات اجتماعی». فصلنامه دانش انتظامی خراسان شمالی، ۲(۱): ۹۷-۹۷.
http://eastaz.jrl.police.ir/article_13877.html

- کاویانی، ابوذر، (۱۴۰۲). «بررسی تأثیر محیط زندان و رفتار کارکنان زندان در بازگشت زندانیان به جامعه». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مؤسسه آموزش عالی روزبهان، دانشکده علوم انسانی.
- کفاشی، مجید؛ و اسلامی، عنایت، (۱۳۸۸). «بررسی عوامل مؤثر بر ارتکاب جرم و بازگشت مجدد به زندان در خراسان شمالی». فصلنامه پژوهش اجتماعی، ۲(۴): ۶۹-۵۷. <https://www.sid.ir/paper/164859/fa>
- کوزر، لوئیس، (۱۳۸۵). زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی. ترجمه: محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.
- کوزر، لوئیس؛ و روزنبرگ، برنارد، (۱۳۹۲). نظریه‌های بنیادی جامعه‌شناختی. ترجمه فرهنگ ارشاد، تهران: نشر نی.
- کیویستو، پیترو، (۱۳۸۶). اندیشه‌های بنیادی در جامعه‌شناسی. ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- گل‌افشانی، روزبه؛ عمادالدین، عبدالله؛ عمادالدین، رضا؛ و دارایی‌قادیکلایی، فرشاد، (۱۳۹۶). «بررسی اقدامات مؤثر بر تکرار جرم سارقان سابقه‌دار در سرکلانتری هشتم تهران بزرگ». مطالعات امنیت اجتماعی، ۵۲: ۲۲۸-۱۹۹. http://sss.jrl.police.ir/article_19011.html
- گودرزی، محمدرضا، (۱۳۸۲). «نارسانی‌های زندان». الهیات و حقوق، ۳(۹): ۱۴۸-۱۰۵. <http://lib.ui.ac.ir/dLjournal-number>
- محمدی‌مهویزانی، سیدسجاد، (۱۳۹۵). «عوامل مؤثر بر تکرار جرم و بازگشت مجدد افراد به زندان». فصلنامه علمی دانش انتظامی گیلان، ۵(۱۸): ۱۴۴-۱۱۳. 826-292-112-495
- مردانی، فرزانه، (۱۳۹۴). «بررسی علل تکرار جرم و بازگشت مجدد به زندان در بین زندانیان زندان مرکزی ایلام در سال ۱۳۹۳». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی.
- مهدی‌پور، محمد؛ کندری، امیر؛ و سیفی‌قره‌یتاق، داود، (۱۴۰۰). «عوامل مؤثر بر تکرار جرم و بازگشت به زندان در بین زندانیان سیستان و بلوچستان». پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، ۱۶(۶۴): ۸۶-۵۹. DOR: 20.1001.1.17359367.1400.16.4.3.7
- ناصری، سهیلا؛ مکاریان فرگ، زهره؛ و حضرتی، سپیده، (۱۳۹۷). «بررسی نقش عوامل اجتماعی فرهنگی مؤثر بر عدم بازگشت به زندان بین زندانیان استان خراسان جنوبی». فصلنامه پژوهش‌های انتظام اجتماعی، ۱۰(۳): ۵۰-۲۷. http://sopra.jrl.police.ir/article_105660.html

- وروائی، اکبر؛ و پرنдах، عمران، (۱۳۹۵). «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر تکرار جرم کرمانشاه». فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، ۱۰(۳۴): ۱-۲۸.

https://jss.shoushtar.iau.ir/article_529422.html

- وروایی، طاهره؛ و وروایی، اکبر، (۱۳۹۵). «تأثیر طرد اجتماعی بر تکرار جرم زنان پس از آزادی از زندان». فصلنامه انتظام اجتماعی، ۸(۲): ۶۴-۳۳.

http://sopra.jrl.police.ir/article_59002.html

- وینفری، توماس آل، (۱۳۸۸). نظریه‌های جرم‌شناسی. ترجمه سیدرضا افتخاری، تهران: نشر مردیز.

- یعقوبی، محمد؛ و علمی، محمود، (۱۳۹۶). «نقش عوامل خانوادگی و اجتماعی در بازگشت مجدد زندانیان به زندان». مجله مطالعات جامعه‌شناسی، ۹(۳۵): ۲۳-۷.

https://jss.tabriz.iau.ir/article_532157.htm

- Abolpurhomai, H., (2012). "Investigation of factors affecting the hope of returning to society among young prisoners of B&ar Abbas prison". *Hormozgan Police Science Quarterly*, 8(4): 35-63. http://hormozgan.jrl.police.ir/article_13974.html. (In Persian).

- Afrasiabi, H. & Khorrampour, Y., (2014). "Social capital & recidivism among prisoners". *Yazd Police Knowledge Quarterly*: 1(3), 11-32. http://yazd.jrl.police.ir/article_17287.html (In Persian).

- Aghabakshi, H., Talebi, A. T. & Goljoui, R., (2017). "Metaanalysis of effective risk factors in recidivism". *Journal of Social Work*, 4(15): 159-194. <https://doi.org/10.22054/RJSW.2018.10950>

- Ahadian, S. & Kasraei, M. S., (2017). "Measuring the feeling of social exclusion of Zanjan university students". *Cultural Research Society*, 9(1): 28-1. https://socialstudy.ihcs.ac.ir/article_3311.html?lang=fa (In Persian).

- Ahmadi, Q., (2012). "Comparative study of socio-economic factors affecting the rate of return of prisoners to prison". Master's thesis. Allameh Tabatabaei University. (In Persian).

- Akers, R. L. & Sellers, W. G., (2009). "Social learning Theory. In J. M. Miller (Ed.), 21st century criminology: A reference handbook". *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 3(72): 59-78.

- Alivardinia, A. A., Hosseini, M. R. & Mirdar, B., (2022). "Study of the effect of social disorganization & collective effectiveness of perceptions on deviant behaviors". *Contemporary Sociological Researches*, 131-168. <https://doi.org/10.22084/csr.2023.27809.2203> (In Persian).
- Ansari, M., (1402). "Social-Economic Factors Affecting Return to Crime in Prisoners of Qazvin Province". Master's Thesis, Shahid Beheshti University, Faculty of Law. (In Persian).
- Ashayeri, T. & Jahanparvar, T., (2021). *The Crooked Way of Fame*. Tehran: Sociologists Publishing House. (In Persian).
- Ashouri, M., (2010). *Alternatives of prison or an intermediate punishment*. Tehran: Eshar Tezveh. (In Persian).
- Babaei, N. & Bilali, I., (2014). "Investigating the effect of religious lifestyle on the prevention of crimes among prisoners & non-prisoners in Hamedan province". *Journal of Police Cultural Studies*, 1(2): 1-22. http://hamedan.jrl.police.ir/article_17220.html (In Persian).
- Baffour, F. D., (2021). "Recidivism: Exploring Why Inmates Re-Offend in a Prison Facility in Ghana". *Victims & Offenders An International Journal of Evidence-based Research, Policy, and Practice*, 16 (8): <https://doi.org/10.1080/15564886.2021.1878080>
- Basharpour, S., Moradian, A. & Honarmand Kojé Biglo, P., (2018). "Identifying the causes & factors affecting the repetition of the crime of theft (vehicle theft) by experienced thieves in Ardabil". *Ardabil Police Knowledge Quarterly*, 6(29): 127-95. http://ardabil.jrl.police.ir/article_92924.html (In Persian).
- Behravan, H. & Behravan, N., (2011). "Sociological explanation of return to prison with emphasis on label theory". *Mashhad Ferdowsi Journal of Social Sciences*, 9(1): 61-33. <https://doi.org/10.22067/JSS.V0I0.16702> (In Persian).
- Bostani, I., (2012). "Investigation of social factors affecting the return to prison & recidivism of men with an emphasis on the effect of prison (case study: Yasouj Central Prison in 2010-2018)". Master's thesis. Ministry of Science, Research & Technology. Payam Noor University, Tehran Province. Faculty of Humanities & Social Sciences. (In Persian).

- Cataldi, L. & Cataldi, S., (2024). "Prison and Love: The Role of Affection and Rehabilitative Actions in Reducing Recidivism and Beyond". *Social science*, 13(6): 323. <https://doi.org/10.3390/socsci13060323> (In Persian).
- Coser, L. & Rosenberg, B., (2012). *Basic Sociological Theories*. Translation: Farhang Irshad, Tehran: Ney Publishing.
- Coser, L., (2015). *Life & thought of great sociologists*. Translation: Mohsen Talasi, Tehran: Scientific Publications.
- Delaney, T., (2019). *Classical theories of sociology*. Translation: Behrang Seddighi & Vahid Toloui. Tehran: Ney Publishing.
- Durkheim, E., (2021). *Rules of Sociological Methodology*. Translation: Hoshang Naibi, Tehran: Aghaz Publishing House
- Ebrahimi, H., Ahmadi Moghadam, I., Hindiani, A. & Shaygan, F., (2021). "Evaluation indices of strategic police management in preventing women's victimization". *Research paper on police order & security*, 14(56): 1-30. <https://doi.org/10.22034/osra.2021.207882.1386> (In Persian).
- Erfani, M., Davarnia, R. & Bakshizadeh, H., (2010). "Evaluation of the effect of prison on recidivism (Ardebil Central Prison)". *Social & Cultural Strategy Quarterly*, 1(1): 103-126. <http://rahbordfarhangi.csr.ir/journal-number/38181> (In Persian).
- Executive Regulations of the Prisons Organization, (2008). "Mosob Kishori (20/7/2018)". Tehran: Rah Tarbiat Publications. (In Persian).
- Ghasimbaklo, U., Mohammadyari, Gh., Mahmodzadeh, M., Mohammadzadeghan, R. & Mokhtari, M., (2014). "The relationship of social support and self-esteem with recidivism among prisoners". *J Research Health*, 4(3): 818-826. (In Persian).
- Gholami, H., (2009). *Criminal repetition & criminological legal investigation*. Tehran: Mizan publication. (In Persian).
- Ghorbani, I. & Faizabadi, H., (2012). "Analysis of sociological perspectives of social deviations". *North Khorasan Police Knowledge Quarterly*, 2(1): 97-120. http://eastaz.jrl.police.ir/article_13877.html (In Persian).
- Ginneken, E. & Palmen, H., (2023). "Is There a Relationship Between

Prison Conditions and Recidivism?”. *Justice Quarterly*, 40 (1): <https://doi.org/10.1080/07418825.2022.2040576>

- Golafshani, R., Emaduddin, A., Emaduddin, R. & Daraei Qadiklai, F., (2016). “Investigation of effective measures on repeat crimes of experienced thieves in the 8th police station of Greater Tehran”. *Journal of Social Security Studies*, 52: 228-199. http://sss.jrl.police.ir/article_19011.html (In Persian).

- Gudarzi, M., (2012). “Prison failures”. *Theology & law.*, 3(9): 105-148. <http://lib.ui.ac.ir/dLjournal-number> (In Persian).

- Hamidehpour, H. & Bayzidi, H., (2016). “Investigation of factors affecting the re-offending of crime in the form of logit statistical model (Bojnoord)”. *North Khorasan Police Knowledge Quarterly*, 4: 84-67. http://khs.jrl.police.ir/article_17204.html (In Persian).

- Hatami Khawaja, B., (2008). *Socialization of prisoners*. Tehran: Rah Tarbiat Publications. (In Persian).

- Kafashi, M. & Islami, E., (2008). “Investigation of factors affecting crime & return to prison in North Khorasan”. *Social Research Quarterly*, 2(4). 57-69. <https://www.sid.ir/paper/164859/fa> (In Persian).

- Kaviani, A., (2022). “Investigation of the impact of the prison environment & the behavior of prison staff on the return of prisoners to society”. Master's thesis, Rozbahan Institute of Higher Education, Faculty of Humanities. (In Persian).

- Khazaei, S., Qolkhanbaz, A., Afshari, M., Sohailizad, M. & Frazi, R., (2011). “Factors related to repeated incarceration among the prisoners of Tuiserkan”. *Journal of Forensic Medicine*, 19(1): 185-192. <http://sjfm.ir/article-1-514-fa.html> (In Persian).

- Kivišto, P., (2017). *Fundamental ideas in sociology*. Translation: Manouchehr Sabouri, Tehran: Ney Publishing.

- Mardani, F., (2014). “Investigating the causes of recidivism & return to prison among the prisoners of Ilam Central Prison in 2013”. Master's thesis. Islamic Azad University, Central Tehran branch, Faculty of Law & Political Science. (In Persian).

- Mehdipour, M., Kendari, A. & Seifi-Qara-Yataq, D., (2021). "Factors affecting recidivism & return to prison among prisoners of Sistan & Baluchistan". *Quarterly Journal of Intelligence & Criminal Research*, 16(64): 59 – 86. DOR: 20.1001.1.17359367.1400.16.4.3.7 (In Persian).

- Mensah, R. O. & Akuoko, Gyamfua S., (2023) "Triggers to repeated criminal behaviour in Ghana: An analysis of the Nsawam prison through a case study approach". *Cogent Arts & Humanities*, 10: 2, 2268394. <https://doi.org/10.1080/23311983.2023.2268394> (In Persian).

- Mohammadi Mahwizani, S. S., (2015). "Effective factors on recidivism & return of people to prison". *Gilan Police Science Quarterly*, 5(18): 113-144. <https://doi.org/495-292-112-826> (In Persian).

- Naseri, S., Makarian Ferg, V. & Hazrati, S., (2017). "Investigation of the role of social & cultural factors affecting the non-return to prison among prisoners of South Khorasan province". *Social Order Research Quarterly*, 10(3): 27-50. http://sopra.jrl.police.ir/article_105660.html (In Persian).

- Nnam, M. U., Obiefuna, O., Onyekachi E., NWakanma, E. U., Peter Offu, P. & Effiong, J. E., (2023). "Why we break the law and relapse: Exploring the societal factor-recidivism nexus among selected inmates in a custodial center". *Journal of Forensic Psychology Research and Practice*, 2(4): 1-18. <https://doi.org/10.1080/24732850.2023.2249444>

- Rai, A., (2017). "Identifying factors affecting the repetition of vehicle theft by experienced thieves in Ardabil". *Ardabil Police Science Quarterly*, 5(20): 84-109. http://ardabil.jrl.police.ir/article_92371.html (In Persian).

- Raigian Asli, M. & Mirmajidi, S. S., (2011). "Results of the doctrine of modern neoclassicism in Iran's criminal policy". *Judicial Legal Perspective Quarterly*, 16: 60-33. https://jlvviews.ujsas.ac.ir/files/site1/files/x_257.pdf (In Persian).

- Rezaei Mehr, A., (2021). "The effect of the personality characteristics of criminals on the repetition of the crime of theft in Saveh city 1390-1400". Master's thesis, University of Judicial Sciences & Administrative Services, Faculty of Judicial Law. (In Persian).

- Rezaei, I., (2022). "Identification & explanation of factors affecting the recidivism of those convicted of drug crimes (with a case study of those convicted in Nahav& prison in 1399-1400)". Master's thesis, Ayatollah Azami University of Boroujerdi (RA), Faculty of Humanities. (In Persian).
- Roostamani, M., (2023). "Factors affecting recidivism & returning to prison in Golestan province". Master's thesis, Islamic Azad University, Shahrood branch, Faculty of Humanities. (In Persian).
- Saadati, M., (2024). "The rate & factors of the return of imprisoned women to Mashhad prison & strategies to prevent it (2002-2018)". Master's thesis, Sh&iz Institute of Higher Education, Department of Law. (In Persian).
- Saberi, R., Safari, A. & Rezaei, A., (2023). "Measuring the level of financial literacy of prisoners & its effect on the rate of recidivism & return to prison". *Encyclopedia of Economic Law*, 30(2): 62-39. <https://doi.org/10.22067/economlaw.2024.85825.1337> (In Persian).
- Sadiq Sarostani, R., (2008). *Pathology of social deviations*. Tehran: Samit Publications. (In Persian).
- Salimi, A. & Davari, M., (2007). *Sociology of Kejrovi*. Tehran: Hoza & University Research Institute. (In Persian).
- Sanatkah, A., (2019). "Study of effective social contexts in the return of prisoners to prison using data base strategy". *Scientific journal of social order*, 13(1): 55-82. DOR: 20.1001.1.20086024.1400.13.1.3.7 (In Persian).
- Sánchez, C. F., Ignatyev, Y. & Mundt, A. P., (2020). "The revolving prison door: Factors associated with repeat incarcerations in Spain". *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 72: 101947. <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2020.101947>
- Seamus, B. N., (2008). *Crime & Punishment from Durkheim's point of view*. Translated by Mohammad Jaafar Saed. Tehran: Khors&i Publications.
- Shams, A., (2002). *A new approach to prison system of happy return*. Tehran: Rah Tarbiat Publications. (In Persian).
- Soltani Bahram, S. & Ahmadi, A., (2014). "Investigating the level of social control & its related factors among marginalized citizens of Tabriz".

East Azarbaijan Police Science Quarterly, 4(2): 1-20. http://eastaz.jrl.police.ir/article_13874.html (In Persian).

- Sotoudeh, H., (1999). *Social pathology*. Tehran: Avai Noor Publishing House. (In Persian).

- Tabatabairad, J., (2012). “The role of the functions of reducing the criminal population of prisons in the correction & education of criminals”. Mashhad: General Directorate of Prisons & Security & Educational Measures of South Khorasan Province. (In Persian).

- Varwai, A. & Parandakh, I., (2015). “Investigation of social factors affecting recidivism in Kermanshah”. *Quarterly Journal of Social Sciences, Islamic Azad University, Shushtar Branch*, 10(34): 28-1. https://jss.shoushtar.iau.ir/article_529422.html (In Persian).

- Verwai, T. & Varwai, A., (2015). “The effect of social exclusion on women's recidivism after release from prison”. *Social Discipline Quarterly*, 8(2): 64-33. http://sopra.jrl.police.ir/article_59002.html (In Persian).

- Winfrey, T. A., (2008). *Theories of Criminology*. translated by: Seyed Reza Eftekhari, Tehran: Mar&iz Publishing.

- Yaqoubi, M. & Elmi, M., (2016). “The role of family & social factors in the return of prisoners to prison”. *Journal of Sociological Studies*, 9(35): 7-23. http://jss.tabriz.iau.ir/article_532157.htm (In Persian).

- Yukhnenko, D., Blackwood, N. & Fazel, S., (2020). “Risk factors for recidivism in individuals receiving community sentences: a systematic review and meta-analysis”. *National Institutes of Health, (NIH)*: 25(2): 252–263. <https://doi.org/10.1017/S1092852919001056>